

TYÖN PIIRTEIDEN YHTEYDET PARISUHTEEN LAATUUN

**JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Psykologian laitos
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto**

Terhi Sihvo
Pro gradu –tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Joulukuu 2002

TIIVISTELMÄ

Työn piirteiden yhteydet parisuhteen laatuun

Tekijä: Terhi Sihvo

Ohjaaja: dosentti Ulla Kinnunen

Psykologian pro gradu –tutkielma

Joulukuu 2002

Jyväskylän yliopisto

49 sivua

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää 42-vuotiaiden parisuhteen laatua (parisuhteeseen sopeutuminen, ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus) sekä työn piirteiden (työsuhteen luonne, työaikamuoto, työtuntien määrä, työn aikapaineet, vaikutusmahdollisuudet, haasteellisuus, epävarmuus) yhteyttä parisuhteen laadun arvioihin. Lisäksi selvitettiin yleisen hyvinvoinnin ja työ-perhe –konfliktin välittävää roolia työn piirteiden ja parisuhteen laadun välillä. Tutkimusaineisto perustui Lapsesta aikuiseksi –pitkittäistutkimuksen vuonna 2001 kerättyihin haastattelu- ja kyselytietoihin. Tarkastelu rajattiin niihin naisiin (n = 95) ja miehiin (n = 89), jotka elivät 42-vuotiaana parisuhteessa ja kävivät työssä. Tutkimuksessa parisuhteen laatu selittyi vain heikosti työn piirteillä. Ainoa työn piirre, joka selitti suoraan parisuhteen laatua, oli naisilla työn vaikutusmahdollisuudet: mitä paremmiksi naiset kokivat työssä vaikuttamisen mahdollisuutensa, sitä paremmin he sopeutuivat parisuhteeseensa. Runsaat työn aikapaineet ja työskenteleminen muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla selittivät naisten ryhmässä työ-perhe –konfliktia ja miesten ryhmässä heikkoa yleistä hyvinvointia, ja nämä puolestaan selittivät heidän kokemaansa parisuhteen laatua. Toisin sanoen, mitä enemmän naiset kokivat työn haittaavan perhe-elämää ja mitä heikompi oli miesten kokema yleinen hyvinvointi, sitä heikommin he sopeutuivat parisuhteeseensa. Tutkimuksessa naiset ja miehet arvioivat parisuhteensa laadun melko hyväksi sekä suhteeseen sopeutumisella että ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuudella mitattuna, eikä parisuhteen laadussa ilmennyt sukupuolten välisiä eroja. Avoliitossa olevat naiset käyttivät aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisutapoja kuin avioliitossa olevat naiset, ja miehillä puolestaan parisuhteen kesto ja suhteen laatu olivat toisiinsa yhteydessä siten, että mitä kauemmin miesten parisuhde oli kestänyt, sitä heikommin he sopeutuivat suhteeseensa ja sitä aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisutapoja he suhteessaan käyttivät. Vähäisiä yhteyksiä työn piirteiden ja parisuhteen laadun välillä selittänee se, että 42-vuotiailla parisuhde ei ole enää niin herkkä ulkoisille työelämän vaikutteille kuin nuoremmilla tutkittavilla.

Avainsanat: parisuhteen laatu, parisuhteeseen sopeutuminen, ristiriitojen ratkaisutavat, työn piirteet, yleinen hyvinvointi, työ-perhe –konflikti

JOHDANTO

Parisuhde ja työ ovat lähes jokaisen ihmisen keskeisimpiä elämänsisältöjä aikuisiän kynnykseltä lähtien. Muutokset molemmilla elämänaalueilla ovat tehneet niiden tutkimisen ajankohtaiseksi. Avoliittojen lisääntyminen avioliittojen kustannuksella sekä avioerojen voimakas kasvu viimeisten vuosikymmenten aikana ovat saaneet aikaan suurimmat muutokset suomalaisessa parisuhteessa (Tilastokeskus, 2000b). Työn aikapaineiden ja epävarmuuden lisääntyminen on vastaavasti vaikuttanut työntekijöiden elämään 1990-luvun alun lamavuosista saakka (Lehto & Sutela, 1998).

Parisuhteen ja työn tutkiminen erillään ei kuitenkaan riitä, vaan niiden vuorovaikutuksen selvittäminen on myös tärkeää. Vuorovaikutuksen tutkiminen on ajankohtaistunut erityisesti naisten ja miesten rooleissa tapahtuneiden muutosten vuoksi (Kinnunen, Koivunen, & Mauno, 1997). Vuonna 1998 naisten työvoimaosuus oli Suomessa 69 prosenttia, mikä on lähes yhtä korkea kuin miesten (75 %) (Savola, 2000). Korkean työllisyysasteen on katsottu aiheuttavan perheen ja työn yhteensovittamisen ongelmia erityisesti naisilla, sillä perinteisten sukupuoliroolien mukaan naisen tehtäviin kuuluu ensisijaisesti kodista ja perheestä huolehtiminen (Kinnunen, 1996). Kuitenkin myös entistä useampi isä sitoutuu vanhemmuuteensa siten, että puhutaan ”uudesta isyydestä” tai ”hoiva-isyydestä”, jolle on ominaista jaettu vanhemmuus (Huttunen, 1994, 2001). Roolimuutosten myötä on syytä olettaa, että työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat lisääntyvät molemmilla sukupuolilla (Kinnunen ym., 1997).

Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni oli selvittää 42-vuotiaiden parisuhteen laatua ja työn piirteiden yhteyttä siitä tehtyihin arviointeihin. Parisuhdehyvinvoinnin lisäksi olin kiinnostunut siitä, minkälaisia yhteyksiä työn piirteillä on yksilön kokemaan yleiseen hyvinvointiin ja työ-perhe –konfliktiin. Parisuhteen laatua tarkastelin yhtäältä tutkittavien taustekijöiden ja toisaalta työn piirteiden valossa. Työn piirteistä tarkastelun kohteena olivat objektiivisesti mitattavissa olevat työn piirteet (työsuhteen luonne, työaika-muoto, työtuntien määrä) sekä kokemukselliset työn piirteet (työn aikapaineet, vaikutusmahdollisuudet, haasteellisuus, epävarmuus). Lisäksi olin kiinnostunut siitä, välittävätkö yksilön kokema yleinen hyvinvointi ja työ-perhe –konflikti työn piirteiden ja parisuhteen laadun välistä yhteyttä.

Suomen kielen perussanakirja (1992) määrittelee *parisuhteen* kiintymykseen ja seksuaalisuuteen perustuvaksi kahdenväliseksi suhteeksi. Tolkki-Nikkosen (1985) mukaan parisuhde on puolestaan miehen ja naisen välinen suhde avio- tai avoliitossa, ja sen keskeisiä puolia ovat rakkaus, lapset ja työ. Puolisonvalinta perustuu nykyään enemmän kuin ennen henkilökohtaiseen kiintymykseen, ja romanttinen rakkaus ja rakastumisen tunne ovat tulleet entistä merkityksellisemmiksi (Jallinoja, 2000; Tolkki-Nikkonen, 1990). Vaikka parisuhde perustuu yhä selkeämmin tunteiden muodostamalle perustalle, myös yhteiset elämäntyylit ja maut vetävät puolisoita yhteen (Marin, 1994).

Parisuhteessa viime vuosikymmeninä tapahtuneet muutokset voidaan tiivistää seuraavasti: avioliittoja solmitaan vähemmän; avoliitot, avioerot ja uudelleen avioituminen ovat lisääntyneet; lapsien määrä perhettä kohti on pienentynyt; avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten lukumäärä on lisääntynyt ja perheet, joissa on vain toinen vanhemmista, ovat yleistyneet (Tolkki-Nikkonen, 1990). Tilastokeskuksen (2000b) selvityksen mukaan vuonna 1999 Suomessa solmi avioliiton 24 300 naista ja 24 900 miestä. Lähes neljä viidestä avioliiton solmineesta solmi ensimmäisen liiton. Tämä merkitsee sitä, että perinteinen perhemalli on Suomessa edelleen vallitseva (Tilastokeskus, 2000a).

Avioliitto solmitaan nykyisin entistä vanhempana (Tilastokeskus, 2000b), sillä nykyisin noin yhdeksän kymmenestä suomalaisesta aloittaa yhdessä asumisen avoliitossa (Nikander, 1997). Tämä vaikuttaa erityisesti ensimmäisen avioliiton solmineiden keski-ikäen nousuun (Tilastokeskus, 2000b). Vuonna 1999 ensimmäisen avioliiton solmineiden naisten keski-ikä oli 28,4 vuotta ja miesten vastaavasti 30,6 vuotta.

Vuonna 1999 Suomessa eroon päätyi 14 000 avioliittoa, mikä on noin 200 edellisvuotta enemmän (Tilastokeskus, 2000b). Nykyisen avioeronneisuuden yksi piirre on aiempaa paljon nopeammassa tahdissa eroon päätyvät avioliitot (Nikander, 1997). Julkisuudessa monesti esitetty väite, että lähes joka toinen avioliitto päättyy eroon, ei pidä kuitenkaan paikkaansa (Kartovaara, 1999). Korkeimman eroprosentin ovat ehtineet kerätä vuonna 1975 vihityt, joista on eronnut 30 prosenttia. Vuonna 1990 vihityistä on taas vajaassa kymmenessä vuodessa eronnut enemmän kuin vuonna 1955 vihityistä yli 40 vuodessa.

Parisuhteongelmat ovat hyvin yleinen syy terapeuttisen ammattiavun hakemiseen, ja ongelmien haitalliset seuraukset sekä yksilön psyykkiselle että fyysiselle hyvinvoinnille on yleisesti tunnustettu (Fincham & Bradbury, 1987). Parisuhdetutkimuksen saralla tämä on johtanut sellaisten parisuhteen piirteiden kuin parisuhteen vakauden, sopeutu-

misen, tyytyväisyyden, onnellisuuden, yksimielisyyden ja kumppanuuden tutkimiseen (Spanier & Lewis, 1980). Koska tutkimus on lähtenyt usein käytännön tarpeista, aiheeseen liittyvät selvitykset ovat kärsineet systemaattisen teorian puutteesta (Glenn, 1990; Karney & Bradbury, 1995).

Parisuhteen laadun tutkimus jakautuu kahteen eri suuntaukseen sen mukaan, miten tutkijat määrittelevät parisuhteen laadun (Glenn, 1990). Ensimmäisen mukaan se on ymmärrettävissä yksilön subjektiiviseksi arvioksi parisuhteensa tilasta. Tällöin laatua voidaan tutkia käyttämällä *tyytyväisyyttä* tai *onnellisuutta parisuhteessa* (marital satisfaction, marital happiness) mittaavia itsearviointilomakkeita. Sosiaalikognitiivista näkökulmaa korostavan määritelmän mukaan parisuhdetyytyväisyys tarkoittaa yksilön asennetta omaa puolisoa tai parisuhdetta kohtaan (Bradbury, Fincham, & Beach, 2000). Toisen parisuhteen laatua tutkivan suuntauksen mukaan laatu on puolestaan ymmärrettävissä puolisoiden väliseksi suhteeksi, jota määrittää *sopeutuminen suhteeseen* (marital adjustment) (Glenn, 1990). Sopeutuminen on moniulotteinen ilmiö, jota voidaan mitata kysymällä mm. puolisoiden välisestä vuorovaikutuksesta sekä heidän välisistä ristiriidoistaan. Parisuhteen laadun lisäksi puolisoiden välistä suhdetta voidaan arvioida sen *pysyvyyden* (marital stability) perusteella (Karney & Bradbury, 1995). Käsite viittaa parisuhteen statukseen, toisin sanoen siihen, jatkuuko suhde parhaillaan vai ei.

Parisuhteen laadun arviointia suhteeseen sopeutumisen pohjalta on kehitellyt erityisesti Graham B. Spanier (1976). Hän määrittelee suhteeseen sopeutumisen prosessiksi, jota voidaan kuitenkin arvioida tiettyinä ajankohtana. Spanierin luoma parisuhteen laadun arviointimenetelmä Dyadic Adjustment Scale (DAS) sisällyttää sopeutumiseen neljä osatekijää, jotka ovat parisuhdetyytyväisyys, puolisoiden välinen koheesio, puolisoiden yksimielisyys sekä tunteiden ilmaisu suhteessa. Yksilönäkökulman puolesta puhuvat tutkijat ovat esittäneet voimakasta kritiikkiä parisuhdesopeutumista mittaavan DAS:in käyttökelpoisuutta vastaan (ks. Fincham & Bradbury, 1987; Norton, 1983), ja DAS:issa ilmenneiden puutteiden vuoksi menetelmästä on kehitetty uusi paranneltu versio (RDAS), joka huomioi menetelmän taustalla vaikuttavan käsitteellisen viitekehysten hierarkkisen rakenteen (Busby, Christensen, Crane, & Larson, 1995).

Puolisoiden välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta parisuhteeseen sopeutumista voidaan arvioida myös ristiriitojen esiintymisen perusteella (Kettunen, Krats, & Kinnunen, 1996). Hyväksikin koettuun parisuhteeseen liittyy ainakin jossain määrin puolisoiden välisiä erimielisyyksiä. Kettusen ym. tutkimuksessa ristiriitojen määrä arvioitiin

pääasiassa melko vähäiseksi, sillä naisista vain 10 prosenttia ja miehistä 6 prosenttia arvioi suhteessa esiintyvän melko paljon tai hyvin paljon ristiriitoja. Naisten on havaittu käyttävän aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisukeinoja kuin miesten: naiset turvautuvat ristiriitatilanteissa voimakkaaseen verbaaliseen aggressioon miehiä useammin, kun taas miehet käyttävät järkeilyä ja lievää verbaalista aggressiota naisia useammin (Kinnunen & Pulkkinen, 1998; Kinnunen, Rytkönen, Miettinen, & Pulkkinen, 2000).

Koettuun parisuhdetyytyväisyyteen ovat yhteydessä monet eri tekijät. Karney ja Bradbury (1995) kävivät katsauksessaan läpi 115 aihetta kartoittanutta pitkittäistutkimusta, ja meta-analyysiä käyttäen he selvittivät, mitkä ovat merkittävimmät parisuhdetyytyväisyyteen yhteydessä olevat tekijät. Katsaus osoitti, että *miesten ja naisten* välillä ei ilmene merkitsevää eroa sen mukaan, mitkä tekijät ovat yhteydessä heidän arvioimaansa parisuhdetyytyväisyyteen. Tarkasteltaessa miesten ja naisten arvioimaa parisuhdetyytyväisyyden tasoa, on sen sijaan havaittu, että naiset ovat kaiken kaikkiaan avioliittoonsa tyytymättömämpiä kuin miehet (Kinnunen ym., 1997; Tolkki-Nikkonen, 1990). On myös tutkimuksia, joissa ei ole havaittu sukupuolten välisiä eroja parisuhdetyytyväisyydessä (esim. Kettunen ym., 1996).

Tutkittavan *iän* on havaittu lisäävän parisuhdetyytyväisyyttä (Karney & Bradbury, 1995), ja esimerkiksi Kinnunen ym. (2000) havaitsivat, että naisten alhainen avioutumisikä on yhteydessä avioliiton epävakauteen. Näyttää kuitenkin siltä, että iän myönteisen vaikutuksen taustalla toimii ainakin osittain *yhdessä elettyjen vuosien määrä* (Kettunen ym., 1996), sillä mitä vanhempi yksilö on, sitä kauemmin hän on yleensä elänyt parisuhteessaan.

Jotkin poikkileikkaustarkastelut antavat yhdessäolovuosien ja parisuhteen laadun yhteyksistä edellisestä hieman poikkeavan kuvan, sillä mm. Tolkki-Nikkonen (1990) havaitsi, että avioliittoon tyytyväisyys vähenee aviovuosien myötä tyytyväisyyden lisääntyessä jälleen elämänkaaren loppuvaiheessa. Vaikka poikkileikkaustutkimusten mukaan avioliiton onnellisuus muodostaa U:n muotoisen käyrän elämänkaaren kuluessa, pitkittäistutkimusten mukaan näin ei kuitenkaan ole, sillä prospektiivisissa seurannoissa parisuhdetyytyväisyyden on havaittu pysyvän suhteellisen vakaana monia vuosikymmeniäkin kestäneissä liitoissa (esim. Vaillant & Vaillant, 1993).

Tutkimusten mukaan myös *perherakenne* on yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen (Kettunen ym., 1996), ja tyytyväisimpiä ollaan silloin, kun pari elää ilman lapsia (Tolkki-Nikkonen, 1990). Tämä johtuu siitä, että lapsettomilla aviollinen vuorovaikutus on

intensiivisempää ja sukupuoliroolit tasavertaisempia kuin lapsiperheissä. Myös *parisuhdetyypillä* on oma vaikutuksensa parisuhdetyytyväisyyteen: avoliitossa elävät ovat suhteeseensa vähemmän tyytyväisiä kuin avioliitossa elävät (Brown & Booth, 1996). Kinnusen ym. (2000) tutkimuksessa viimeksi mainittu yhteys havaittiin vain miehillä.

Puolisoiden samankaltaisuus asenteiden ja persoonallisuuden osalta on yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen: mitä samankaltaisempia puolisot ovat keskenään, sitä parempi on puolisoiden välinen suhde (Karney & Bradbury, 1995). Persoonallisuuden piirteistä erityisesti heikkoon tunteiden hallintaan liittyvien piirteiden, kuten *neuroottisuuden* ja *aggressiivisuuden*, on todettu heikentävän parisuhdetyytyväisyyttä (Karney & Bradbury, 1995; Kinnunen ym., 2000). Myös puolisoiden *käyttäytyminen* on yhteydessä parisuhdetta koskeviin arviointeihin: kielteinen käyttäytyminen parisuhteessa (esim. välinpitämättömyys puolison tunteista) ennustaa vähäisempää tyytyväisyyttä suhteeseen, kun taas myönteinen käyttäytyminen (esim. kiintymyksen osoittaminen) lisää sitä (Karney & Bradbury, 1995).

Suomalaisten tutkimusten mukaan työ ja sen puuttuminen vaikuttavat parisuhteen laatuun: suomalaisilla naisilla *epävaka työura* heikentää parisuhdetyytyväisyyttä ja miehillä puolestaan *koettu taloudellinen stressi* on yhteydessä heikkoon parisuhteen laatuun masentuneisuuden ja vihamielisen parisuhdevuorovaikutuksen kautta (Kinnunen & Pulkkinen, 1998; Kinnunen ym., 2000). Näin ollen työllisyydellä on yhtä ratkaiseva merkitys niin suomalaisten miesten kuin naistenkin parisuhteelle. Taloudellisen stressin lisäksi myös *yleinen stressaantuneisuus* (esim. elämäntapahtumien aiheuttama stressi) heikentää parisuhdetyytyväisyyttä (Karney & Bradbury, 1995).

Huolimatta siitä, että perheeseen ja ansiotyöhön liittyvät toiminnot ovat paikallisesti toisistaan eriytyneitä, näiden elämänpiirien erottaminen toisistaan ei ajatusten tasolla ole aina mahdollista (Haavio-Mannila, 1984). Ihmiset pohtivat usein kotiasioita työssä ja kantavat työhuolia kotiin. Tähänastinen tutkimus on osoittanut, että työstä perheeseen suuntautuva ristiriita on yleisempää kuin perheestä työhön kulkeutuva ristiriita: työasiat siirtyvät herkemmin kotiin ja häiritsevät perhe-elämää ja parisuhdetta kuin perheasiat työelämää (Frone, Russell, & Cooper, 1992; Gutek, Searle, & Klepa, 1991; Kauppinen-Toropainen & Kandolin, 1991; Kinnunen ym., 1997; Kinnunen, Loikkanen, & Mauno, 1995b; Kinnunen & Mauno, 1998; Leiter & Durup, 1996).

Suomalaisten miesten ja naisten kokemukset työn ja perheen yhteensovittamisesta ovat samansuuntaisia: kummankaan ristiriitatyyppin kokemisessa ei ole havaittu suku-

puolten välisiä eroja (Kinnunen ym., 1995b; Kinnunen & Mauno, 1998) tai miehillä työasiat haittaavat vain hieman useammin perhe-elämää kuin naisilla (Paaajanen, 2001). Työssäkäyvistä lasten huoltajista työstä perheeseen suuntautuvaa ristiriitaa kokevat erityisesti yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneet sekä vuoro- ja periodityötä tekevät huoltajat. Vaikka työn ja perhe-elämän välisiä yhteyksiä on tarkasteltu lähes yksinomaan kielteisestä ristiriitanäkökulmasta, on muistettava, että työn ja perheen vuorovaikutuksella voi olla yksilön kannalta myös myönteisiä seurauksia (Barnett, 1998).

Koska ansiotyön piirteet ovat yhteydessä yleiseen perhe-elämän laatuun, on ilmeistä, että työ ulottaa vaikutuksensa myös puolisoiden väliseen parisuhteeseen. Työn ja parisuhteen tutkimuksessa on erotettavissa kaksi lähestymistapaa, joiden pohjalta voidaan tarkastella näiden elämänalueiden välistä vuorovaikutusta (Kinnunen, 1996). Ensimmäinen, ns. kokonaisvaltainen lähestymistapa, painottaa työn ja perhe-elämän välistä ristiriitaa, ja tällöin keskeisiä kiinnostuksen kohteita ovat työstressin ja työtyytyväisyyden yhteydet parisuhteen toimintaan. Toinen, edellistä spesifimpi lähestymistapa, keskittyy työn ja parisuhteen yhteyksien tarkasteluun työn piirteiden pohjalta.

Työn piirteitä painottavassa lähestymistavassa tutkimuksen kohteeksi voidaan ottaa joko työn rakenteelliset tai psykososiaaliset piirteet (Hughes & Galinsky, 1994; Kinnunen ym., 1995a; Kinnunen, 1996). *Rakenteelliset työn piirteet* määräävät työhön käytettävästä ajasta, ja niihin kuuluvat mm. työaika, työaikojen joustavuus sekä työhön liittyvän matkustamisen ja viikonlopputöiden määrä. *Psykososiaaliset työn piirteet* muotoilevat puolestaan työn sisältöjä ja prosesseja, ja ne sisältävät työn ihmissuhteisiin (työtoveri- ja johtosuhteet), ja psyykkisiin piirteisiin (mm. työn psyykinen kuormittavuus, työn hallinta) liittyvät tekijät. Oman kokemuksen merkitys korostuu psykososiaalisissa työn piirteissä.

Keskeinen kysymys työn ja parisuhteen laadun yhteyksiä tarkasteltaessa on se, ovatko yhteydet niiden välillä suoria vai epäsuoria (Kinnunen ym., 1995a; Lambert, 1990). *Suorasta yhteydestä* on kyse silloin, kun työn piirteet, esimerkiksi työmäärä tai vuorotyö, vaikuttavat sinänsä perheeseen ja parisuhteeseen. Jos taas vaikutukset välittyvät kokemusten kautta, kyse on *epäsuorasta yhteydestä*. Jälkimmäisessä tapauksessa subjektiiviset havainnot työstä ja affektiiviset reaktiot työhön (työtyytyväisyys, -motivaatio, emotionaaliset stressireaktiot) nähdään vaikutusten välittäjinä eli *mediaattoreina*. Suorien ja mediaattoriyhteyksien lisäksi voidaan erottaa moderaattoriyhteys, josta on kyse silloin, kun kolmas muuttuja, *moderaattori*, muuntaa tutkittavien asioiden välistä suh-

detta (Baron & Kenny, 1986; Hughes & Galinsky, 1994; Kokko, 1996; Repetti, 1989; Rogers, 1996). Tällainen muuntava tekijä voi olla esimerkiksi tutkittavan sukupuoli tai sosiaaliluokka.

Suora yhteys työn ja parisuhteen laadun välillä on havaittu tutkimuksessa, joka osoitti, että vähäinen *työn rikkaus* (job enrichment), *ylitöiden tekeminen* ja *työpaineet* lisäävät merkittävästi kotona ja parisuhteessa vallitsevaa kielteistä mielialaa ja että työn vähäinen rikkaus, työpaineet ja *työn epävarmuus* lisäävät parisuhteessa ilmeneviä erimielisyyksiä (Hughes & Galinsky, 1994). Työn epävarmuuden välitön yhteys parisuhteen laatuun on vahvistettu myös tutkimuksessa, joka osoitti, että työn epävarmuudesta johtuva stressi on yhteydessä naisten vähäisempään parisuhdesopeutumiseen ja miesten heikompaan parisuhdetyytyväisyyteen (Larson, Wilson, & Beley, 1994).

Vaikka ylitöiden tekemisen on osoitettu olevan merkitsevässä yhteydessä kotona työpäivän jälkeen vallitseviin kielteisiin mielialoihin, suoraa yhteyttä ylitöiden määrän ja puolisoitten välisten ristiriitojen määrän tai puolisoituen välillä ei ole havaittu (Hughes & Galinsky, 1994). Vastaavanlaisia tuloksia on saatu myös toisessa ylitöiden vaikutusta selvittäneessä tutkimuksessa, joka osoitti, että vaikka miehen tekemät ylityöt olivat yhteydessä vähäisempään vaimon kanssa vietettyyn aikaan, yhteyttä ylitöiden tekemisen ja puolisoitten välisen parisuhteen laadun välillä ei ollut (Crouter, Bumpus, Head, & McHale, 2001). Sen sijaan miehen kokema *rooliylivuoritus* oli yhteydessä heikompaan parisuhteen laatuun.

Työtulojen ja parisuhteen laadun välisistä yhteyksistä saadut tutkimustulokset ovat ristiriitaisia. Blairin (1993) tutkimuksen mukaan ne naiset, joiden puolisoit kannattivat perinteistä kotitöiden jakoa (vaimolle kuuluu suurin osa kotitöistä jne.), pitivät parisuhteensa laatua sitä huonompana, mitä enemmän he itse ansaitsivat. Sitä vastoin Brenninin, Barnettin ja Gareisin (2001) tutkimus osoitti, että vaikka vaimon tulot olivat suuremmat hänen miehensä tuloihin verrattuna, se ei vaikuttanut vaimon arvioon parisuhteen laadusta. Miesten kohdalla tilanne oli toinen, sillä vaimon suuremmat tulot miehen tuloihin verrattuna ennustivat miehen heikompa arviota parisuhteen laadusta, ja tämä päti erityisesti sellaisilla traditionaalisilla miehillä, jotka saivat suurta subjektiivista tyydytystä palkansaajan roolistaan. Rogersin (1999) pitkittäisaineistolla tekemä tutkimus kuitenkin osoitti, että yhteyden suunta vaimon tulojen ja parisuhteen laadun välillä oli vastakkainen: epäsovun lisääntyminen parisuhteessa oli yhteydessä vaimon lisääntyneisiin tuloihin. Parisuhteen laadun heikentyessä vaimo saattaa panostaa työhönsä

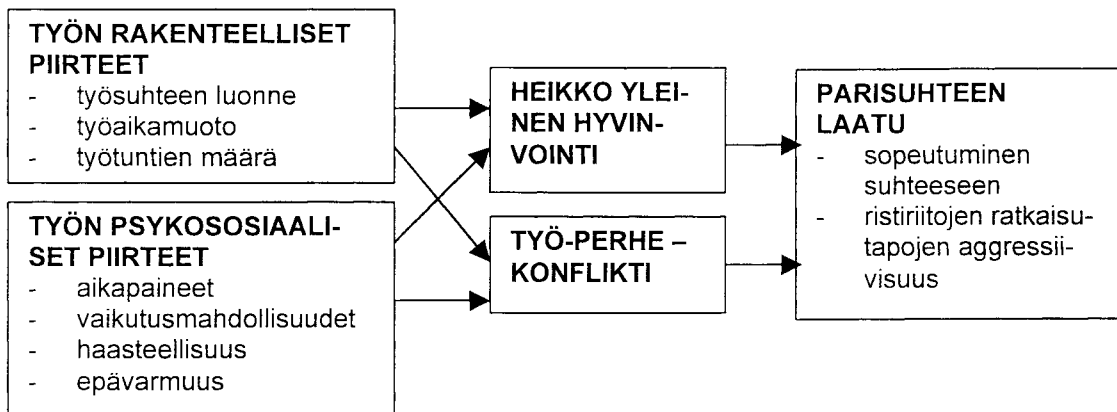
enemmän joko valmistautuakseen tulevaan avioeroon tai parantaakseen elämänsä laatua etsimällä työstään uusia haasteita.

Useissa tutkimuksissa on päädytty siihen, että työ on yhteydessä parisuhteeseen ennen kaikkea epäsuorasti yksilön kokeman yleisen hyvinvoinnin ja rasittuneisuuden tunteiden välityksellä (Barling & MacEwen, 1992). Työn psykososiaalisten stressitekijöiden ja parisuhdetyytyväisyyden välistä yhteyttä selvittäneet Mauno ja Kinnunen (1999) havaitsivat, että *työn epävarmuus, suuret aikapaineet, huonot johtajuussuhteet sekä työn ja perheen ristiriita* olivat epäsuorassa yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen. *Työssä koettu hyvinvointi ja edelleen yksilön yleinen hyvinvointi* välittivät yhteyttä niin miehillä kuin naisillakin. Poikkeuksen muodosti *työn autonomia* (vaikutusmahdollisuudet työssä), joka ei ollut yhteydessä edes välittävien mekanismien kautta koettuun parisuhdetyytyväisyyteen (Mauno & Kinnunen, 1999). On myös tutkimuksia, joissa vähäisen autonomian yhteys heikkoon parisuhteen laatuun on saanut vahvistusta (Stets, 1995).

Yksilön yleistä hyvinvointia kuvaavista muuttujista myös *keskittymisvaikeudet ja masentuneisuuden tunteet* voivat välittää työn ja parisuhteen laadun välistä yhteyttä: työn stressitekijöistä *rooliepäselvyys ja –ristiriita* sekä *työn epävarmuus ja työtytyttömyys* heikensivät yksilön keskittymiskykyä ja lisäsivät masennusta kuormittaen näin ollen myös parisuhteen toimintaa (Barling & MacEwen, 1992). Lisäksi on havaittu, että *ahdistuneisuuden ja masentuneisuuden tunteet* välittivät lyhytkestoisen rooliylikuormituksen ja parisuhdevuorovaikutuksen välistä yhteyttä: rooliylikuormituksen aiheuttama ahdistuneisuus ennusti vetäytyvää käyttäytymistä parisuhteessa ja masentuneisuus taas vihamielisyyttä puolisoa kohtaan (MacEwen, Barling, & Kelloway, 1992).

Yleisen hyvinvoinnin lisäksi myös koettu *työ-perhe –konflikti* voi välittää työn ja parisuhteen laadun välistä yhteyttä. Hughes, Galinsky ja Morris (1992) havaitsivat, että kaksi työ-perhe –konfliktin ulottuvuutta, työn ja perheen väliset rooliristiriidat sekä kielteisten tunteiden siirräntä, välittävät koettujen *työpaineiden ja työn epävarmuuden* sekä parisuhteen jännitteisyyden (marital tension; suhteessa ilmenevien erimielisyyksien määrä) välistä yhteyttä. Näin ollen työntekijät, jotka kärsivät työssään suurista paineista ja työn epävarmuudesta, raportoivat useammin parisuhteessaan vallitsevista ristiriidoista. Myös muissa tutkimuksissa työ-perhe –konfliktin on havaittu lisäävän aviollisen epäsovun määrää (Rogers & Amato, 2000) ja koetun työn ja perheen yhteensopivuuden puolestaan vähentävän sitä (Pittman, 1994). Onnellisia parisuhteita leimaakin onnistuminen työn ja perheen yhteensovittamisessa (Milkie & Peltola, 1999).

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää työn piirteiden yhteyttä parisuhteen laatuun sekä yksilön yleiseen hyvinvointiin ja työ-perhe –konfliktiin (ks. kuvio 1). Työn ja parisuhteen laadun yhteyksien selvittäminen on tärkeää, koska aihetta on tutkittu suomalaisella aineistolla erittäin vähän. Lähestyin tutkimuksessani parisuhteen laatua toisaalta puolisoiden välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta, jolloin puhutaan parisuhteeseen sopeutumisesta (Glenn, 1990), ja toisaalta taas sen kautta, minkälaisia ristiriitojen ratkaisukeinoja parisuhteessa elävät käyttävät. Oletin aggressiivisempien ristiriitojen ratkaisutapojen olevan osoitus heikommasta parisuhteen laadusta, sillä puolison kielteisen käyttäytymisen on havaittu heikentävän parisuhteen laatua (Karney & Bradbury, 1995).

KUVIO 1. Tutkimusta jäsentävä malli

Tässä tutkimuksessa halusin ensinnäkin selvittää, *kuinka tutkittavat arvioivat parisuhteensa laatua*. Lisäksi etsin vastausta kysymykseen, *eroavatko parisuhteen laadun arviot tutkittavan sukupuolen, parisuhdetyypin (aviolavoliitto), parisuhteen keston, uudelleenavioituneisuuden (ensimmäinen/uusi liitto) sekä avioitumisiän mukaan*. Koska parisuhdetyytyväisyydestä tehtyjen arvioiden on havaittu olevan myönteisiä (Kettunen ym., 1996), oletin parisuhteen laadun hyväksi myös omassa aineistossani. Parisuhteen laadun sukupuolieroista en asettanut hypoteesia, sillä tutkimustulokset ovat sen osalta ristiriitaisia (Kettunen ym., 1996; Kinnunen ym., 1997; Kinnunen & Pulkkinen, 1998; Tolkki-Nikkonen, 1990). Edelleen oletin, että avoliitossa olevien parisuhteen laatu on heikompi kuin avioliitossa olevilla (Brown & Booth, 1996; Kinnunen ym., 2000) ja että uudessa avioliitossa olevat arvioivat parisuhteensa laadun heikommaksi kuin ensimmäi-

sessä liitossaan elävät (Glenn, 1990). Koska poikkileikkaustutkimuksissa on osoitettu, että parisuhteen laatu heikkenee aviovuosien myötä (esim. Tolkki-Nikkonen, 1990), oletin, että parisuhteen kesto on kielteisesti yhteydessä parisuhteen laatuun. Lisäksi oletin, että naisilla alhainen ikä avioliiton alkaessa on yhteydessä heikkoon parisuhteen laatuun (Kinnunen ym., 2000).

Toiseksi halusin tutkia, *missä määrin työn piirteet ovat yhteydessä yleiseen hyvinvointiin, työ-perhe –konfliktin kokemiseen sekä parisuhteen laatuun*. Työn psykososiaalisilla piirteillä, erityisesti työn aikapaineilla ja epävarmuudella, oletin olevan todennäköisempiä yhteyksiä parisuhteen laatuun kuin työn rakenteellisilla piirteillä (Barling, 1990; Hughes & Galinsky, 1994; Larson ym., 1994; Mauno & Kinnunen, 1999). Rakenteellisista työn piirteistä työsuhteen luonteen oletin heijastuvan erityisesti naisten parisuhteen laatuun siten, että naisilla työsuhteen määräaikaisuus ja siitä johtuva epävakaa työura heikentää parisuhteen laatua (Kinnunen & Pulkkinen, 1998; Kinnunen ym., 2000). Koska epäsäännöllisten työaikojen on todettu lisäävän parisuhteen epävakautta perheissä, joissa on lapsia (Presser, 2000), oletin, että muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla työskenteleminen on kielteisessä yhteydessä parisuhteen laatuun myös omassa aineistossani. Työtuntien määrän osalta oletin, että runsaat työtunnit eivät heikennä parisuhteen laatua (Crouter ym., 2001; Hughes & Galinsky, 1994).

Työn piirteiden ja työ-perhe –konfliktin välisten yhteyksien osalta oletin, että muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla työskenteleminen ja työn epävarmuus ovat yhteydessä erityisesti naisten kokemaan työ-perhe –konfliktiin (Kinnunen ym., 1995b). Runsaiden työtuntien (Greenhaus, Bedeian & Mossholder, 1987; Kinnunen ym., 1995b) ja työn aikapaineiden (Kinnunen ym., 1997; Kinnunen & Mauno, 1998) oletin puolestaan olevan yhteydessä sekä naisten että miesten kokemaan työ-perhe –konfliktiin. Työn aikapaineiden ja epävarmuuden oletin heikentävän yksilön yleistä hyvinvointia (Mauno & Kinnunen, 1999).

Viimeinen tutkimusongelmani tähtäsi selvittämään, *välittävätkö yleinen hyvinvointi ja työ-perhe –konflikti työn piirteiden ja parisuhteen laadun välistä yhteyttä, jos yhteys niiden välillä on epäsuora*. Oletuksenani oli, että työn psykososiaaliset piirteet ovat yhteydessä parisuhteen laatuun ennen kaikkea epäsuorasti ja että työn aikapaineiden ja epävarmuuden osalta yhteys parisuhteen laatuun kulkee sekä yleisen hyvinvoinnin (Barling & MacEwen, 1992; Mauno & Kinnunen, 1999) että työ-perhe –konfliktin (Hughes ym., 1992) kautta.

MENETELMÄ

Tutkittavat

Tämä tutkimus on osa Jyväskylän yliopistossa toteutettua professori Lea Pulkkisen johtamaa Lapsesta aikuiseksi -pitkittäistutkimusta, jossa samoja henkilöitä on tutkittu vuodesta 1968 lähtien. Alkuperäisotokseen kuului 12 keskikokoisen kaupungin toista luokkaa ja näiden luokkien kaikki oppilaat. Tutkittavia oli tuolloin kaikkiaan 369, joista tyttöjä oli 173 ja poikia 196. Tutkimuksen alkaessa tutkittavat olivat 8-vuotiaita, ja tämän jälkeen heitä on tutkittu 14-, 27-, 33-, 36- ja 42-vuotiaina. Osaa tutkimukseen osallistuneista on tutkittu myös 9-, 20- ja 38-40-vuotiaina.

Viimeisin aineistonkeruuvaihe oli vuonna 2001, kun tutkittavat olivat 42-vuotiaita, ja tähän 42-vuotiaiden aineistoon myös oma tutkimukseni perustuu. Vuonna 2001 vähintään yhteen aineistonkeruumenetelmään osallistui 285 henkilöä (79 %; viisi miestä ja yksi nainen oli kuollut). Heistä naisia oli 134 (77 %) ja miehiä 151 (77 %). Jotta tutkimusongelmieni selvittäminen oli mahdollista, rajasin tutkimukseni niihin henkilöihin, jotka elivät 42-vuotiaana parisuhteessa ja olivat työssä. Tämän ehdon täytti 95 naista (51,6 %) ja 89 miestä (48,4 %). Verrattaessa vuonna 2001 vähintään yhteen aineistonkeruumenetelmään osallistuneita niihin, jotka eivät osallistuneet tutkimukseen kyseisenä vuonna (n= 79) havaittiin, että osallistuneet eivät eronneet osallistumattomista sosiaalisen käyttäytymisen eri piirteiden perusteella (ks. Fyrstén, Kinnunen, Pitkänen, Kinnunen, & Pulkkinen, painossa).

Kuten taulukosta 1 voi havaita, ammatillinen koulutus erosi sukupuolen mukaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Suurin osa naisista oli käynyt ammatillisen opiston, kun taas suurimmalla osalla miehistä koulutus perustui ammattikoulututkintoon. Miesten ryhmässä oli naisiin verrattuna enemmän niitä, joilla ei ollut lainkaan koulutusta tai joiden koulutus käsitti vain kursseja. Vastaavasti korkeakoulututkinnon suorittaneita naisia oli hieman enemmän kuin miehiä.

Tutkittavista suurin osa oli naimisissa ensimmäisessä avioliitossaan. Avioliitossa eli joka viides, ja seurustelevia oli keskimäärin alle kymmenen prosenttia. Myös uudessa avioliitossa eläviä oli suhteellisen vähän. Parisuhteen kesto vaihteli muutamasta kuukaudesta lähes 28 vuoteen keskiarvon ollessa naisilla 14.7 vuotta ja miehillä vastaavasti

15.5 vuotta. Avioliitossa olevien naisten keskimääräinen avioitumisikä oli 27.0 vuotta ja miesten 29.0 vuotta.

Suurimmalla osalla tutkittavista oli lapsia, ja niiden lukumäärä vaihteli nolasta kuu-teen. Yleisin lasten lukumäärä oli kaksi. Nuorimman lapsen ikä erosi naisten ja miesten ryhmissä tilastollisesti merkitsevästi: naisilla nuorin lapsi oli keskimäärin 11.8 vuotta ja miehillä 9.0 vuotta. Suurimmalla osalla tutkittavista nuorin lapsi oli ala-asteiässä vaihteluvälin ollessa nolasta 25 vuoteen. Kuitenkin miesten ryhmässä oli selvästi enemmän niitä, joiden lapset olivat alle kouluikäisiä, kun taas naisilla nuorin lapsi oli miehiä useammin yläasteella tai jo täysi-ikäisyyden saavuttanut.

Sekä nykyinen työtilanne että ammattiasema erosivat sukupuolen mukaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Suurin osa tutkittavista oli säännöllisessä päivä- tai vuoro-työssä toisen palveluksessa, mutta naisten ryhmässä oli huomattavasti enemmän osa-aikatyössä olevia ja miesten ryhmässä puolestaan yrittäjiä tai freelancereita. Ammatiasemaltaan suurin osa naisista oli alempia toimihenkilöitä ja miehistä vastaavasti työntekijöitä. Ylempinä toimihenkilöinä työskenteleviä miehiä oli kuitenkin enemmän kuin naisia. Suurimmalla osalla tutkittavista työsuhde oli luonteeltaan pysyvä, ja he työskentelivät säännöllisellä päivätöajalla.

TAULUKKO 1. Tutkittavien taustatietoja (%).

Muuttuja	Naiset n = 95	Miehet n = 89	χ^2
Ammatillinen koulutus			18.07***
Ei koulutusta/käynyt kurseja	13.7	22.5	
Ammatillinen koulu	23.2	44.9	
Ammatillinen opisto	45.3	20.2	
Korkeakoulututkinto	17.9	12.4	
Parisuhdetyyppi			3.84
Avioliitto	68.4	74.2	
Ensimmäinen liitto	84.6	89.1	.56
Uusi	15.4	10.9	
Avoliitto	18.9	21.3	
Seurustelu	12.6	4.5	(jatkuu)

TAULUKKO 1. (jatkuu)

Muuttuja	Naiset n = 95	Miehet n = 89	χ^2
Parisuhteen kesto	ka = 14.7	ka = 15.5	2.24
Alle 5 vuotta	17.9	11.4	
5-15 vuotta	32.6	29.5	
Yli 15 vuotta	49.5	59.1	
Avioitumisikä	ka = 27.0	ka = 29.0	2.46
18-23 vuotta	30.8	25.0	
24-29	41.5	34.4	
30-35	13.8	21.9	
36-41	13.8	13.8	
Lasten lukumäärä	ka = 2.0	ka = 2.0	3.64
Ei lapsia	6.3	12.4	
1	16.8	12.4	
2	52.6	44.9	
3-6	24.2	30.3	
Nuorimman lapsen ikä	ka = 11.8	ka = 9.0	14.97**
0-6 vuotta	13.5	29.5	
7-12	47.2	47.4	
13-17	27.0	23.1	
18-25	12.4	0.0	
Nykyinen työtilanne			16.31***
Säännöllinen päivä- tai vuoro- työ toisen palveluksessa	74.7	76.4	
Yrittäjä (sis. maatalousyrittäjät) tai freelancer	9.5	22.5	
Osa-aikatyö (enint. 30 t/vko) tai lyhennetty työviikko	15.8	1.1	
Ammattiasema			47.12***
Työntekijä	9.5	47.2	
Alempi toimihenkilö	63.2	18.0	
Ylempi toimihenkilö	27.4	34.8	
Työsuhteen pysyvyys			.20
Pysyvä	86.7	88.9	
Määräaikainen	13.3	11.1	
Työaika			.64
Säännöllinen päivätyö	68.5	62.5	
Muu työaika	31.5	37.2	

** p < .01, *** p < .001

Aineisto ja sen keruu

Tutkimukseni aineisto on luonteeltaan sekundaariaineisto, ja se on kerätty vuonna 2001 tutkittavien ollessa 42-vuotiaita. Vuonna 2001 tutkittavat täyttivät postitse lähetetyn elämäntilannekyselyn, kävivät lääkärin ja terveydenhoitajan tekemässä terveystarkastuksessa sekä osallistuivat psykologiseen tutkimushaastatteluun, jossa tutkittavat täyttivät myös kyselylomakkeita. Tutkimuksessani käytetyt tiedot ovat peräisin elämäntilannekyselystä sekä haastattelun aikana kerätyistä tiedoista. Elämäntilannekysely käsitti kysymyksiä seuraavilta elämäntilanteilta: koulutus ja työ, perhesuhteet, asuminen ja toimeentulo, vapaa-aika, nykYTEKNIikka, alkoholinkäyttö ja tupakointi sekä koettu terveydentila ja henkilökohtaiset näkemykset. Haastattelussa käsiteltyjä teemoja olivat puolestaan emotionin säätely, elämänhistoria, aggressiivisuus, elämänrakenne, ideologinen identiteetti, minäkäsitys, parisuhde, lapset ja perhe-elämä, työ- ja perhe-elämä sekä omat vanhemmat.

Tässä tutkimuksessa tarkastelin elämäntilannekyselyn perhesuhdetta, koulutusta ja työtä sekä koettua terveydentilaa kartoittavia osioita. Haastatteluosioista käytössäni olivat elämänhistoriaa, parisuhdetta sekä työ- ja perhe-elämää kartoittavat osiot. Tutkittavien täyttämistä kyselylomakkeista hyödynsin puolestaan parisuhteen konsensusta, tyytyväisyyttä, koheesiota ja onnellisuutta selvittäviä mittareita sekä mittareita, jotka kartoittivat ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuutta sekä työn ja perheen vuorovaikutusta.

Muuttajat

Muuttajat, joiden yhteyksistä heikkoon yleiseen hyvinvointiin, työ-perhe –konfliktin kokemiseen ja parisuhteen laatuun olin kiinnostunut, voidaan jakaa kahteen eri luokkaan: riippumattomina muuttujina toimiviin työn piirteisiin ja taustatekijöihin. Tarkastelemani taustatekijät olivat *koulutustaso, parisuhteen kesto ja lasten lukumäärä*. Tiedot niistä perustuvat elämäntilannekyselyyn tai haastatteluun.

Tutkimukseni kohteena olevat työn piirteet jakautuvat edelleen työn rakenteellisiin ja psykososiaalisiin piirteisiin. Rakenteellisina työn piirteinä tutkin työsuhteen luonnetta, työaikamuotoa ja työtuntien määrää. *Työsuhteen luonnetta* mitattiin elämäntilanne-

kyselyn kysymyksellä ”Millainen on nykyinen työsuhteesi?” (0 = en ole työsuhteessa, 1 = olen määräaikaisesti työllistämistuella työllistetty, 2 = olen määräaikaiseksi sovitussa työsuhteessa yksityisellä tai julkisella sektorilla, 3 = työsuhteeni on pysyvä (tai toistaiseksi voimassa)). *Työaikamuotoa* kartoitettiin haastattelun kysymyksellä ”Minkälainen työaika sinulla on?” (1 = säännöllinen päivätyö, 2 = säännöllinen iltä-, yö- tai aamutyö, 3 = kaksi- tai kolmivuorotyö, 4 = muu vuorolistan mukainen työaika, 5 = muu työaika (viikonlopputyö, epäsäännöllinen työaika)) ja *työtuntien määrää* puolestaan elämäntilannekyselyn avoimella kysymyksellä ”Kuinka monta tuntia keskimäärin työskentelet viikossa mukaan lukien ansiotyöt, ylityöt ja kotona tekemäsi työhön liittyvät työt?”. Tähän tutkittavat vastasivat kirjoittamalla kysymyksen perään viikoittaisen työtuntimääränsä.

Työn psykososiaalisista piirteistä tutkin työn aikapaineita, vaikutusmahdollisuuksia, haasteellisuutta ja epävarmuutta. Tiedot niistä on saatu haastattelusta, mutta ne pohjautuvat alun perin Työterveyslaitoksen kehittämiin ja käyttämiin menetelmiin (ks. Elo, Leppänen, Lindström, & Ropponen 1990). *Työn aikapaineita* kartoitettiin väitteillä, joiden osuvuutta tutkittavien oli tarkoitus arvioida omalla kohdallaan, esim. ”Minun on kiirehdittävä suoriutuakseni työstäni” ja ”Minulla on aina jonossa tekemättömiä töitä” (1 = ei lainkaan, 4 = paljon). Muodostin työn aikapaineita kartoittavista osioista summamuuttujan siten, että jaoin osioiden yhteenlasketun kokonaispistemäärän osioiden lukumäärällä, ja tätä menettelyä käytin kaikkien muidenkin summamuuttujien (ks. taulukko 2) muodostamisessa. Lisäksi käänsin tarvittaessa väittämien pisteytyksen suunnan. Työn aikapaineista muodostetun summamuuttujan Cronbachin alfa-kerroin oli naisille .73 ja miehille .71.

Työn vaikutusmahdollisuuksia arvioitiin kysymällä, kuinka paljon tutkittava voi vaikuttaa mm. työtehtäviensä sisältöön, työtahtiin, työmenetelmiin sekä laitehankintoihin (1 = ei lainkaan, 4 = paljon). Muodostin myös työn vaikutusmahdollisuuksista oman summamuuttujansa, ja sen alfa-kertoimet olivat naisille .84 ja miehille .83.

Työn haasteellisuutta mitattiin puolestaan kuudella väitteellä, ja tutkittavien oli tarkoitus arvioida, miten ne kuvaavat heidän työtään (esim. ”Työni edellyttää minulta luovuutta” ja ”Työhöni kuuluu paljon samanlaisina toistuvia tehtäviä”, 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä). Työn haasteellisuuden summamuuttujan alfa-kerroin oli niin naisille kuin miehillekin .77.

Työn epävarmuutta kartoitettiin kysymällä, liittykö tutkittavan nykyiseen työhön mm. seuraavia epävarmuustekijöitä: toisiin tehtäviin siirron uhka, työttömyyden uhka, osapäiväistämisen tai töiden vähenemisen uhka ja työn/tulojen vähenemisen uhka (1 = ei, 2 = kyllä). Kysymyksessä pyydettiin arvioimaan myös puolison työn epävarmuustekijöitä, mutta en sisällyttänyt vastauksia omaan tutkimusaineistooni. Työn epävarmuutta kartoittavista osioista muodostamani summamuuttujan alfa-kerroin oli naisille .73 ja miehille .85.

Heikkoa yleistä hyvinvointia ja työ-perhe –konfliktia tutkin sekä riippuvina muuttujina että työn piirteiden ja parisuhteen laadun mediaattoreina. *Heikkoa yleistä hyvinvointia* kartoitettiin elämäntilannekyselyyn kuuluvalla General Health Questionnaire:lla (Goldberg, 1972) ja siitä muodostetulla summamuuttujalla, jonka alfa-kerroin oli niin miehille kuin naisillekin .88. General Health Questionnaire sisälsi 12 psyykkistä oireilua kartoittavaa osiota, ja sitä täyttäessään tutkittavia pyydettiin vertaamaan viimeisen kuukauden aikaista vointiaan siihen, mitä se on tavallisesti. Mittarin kysymykset koskivat mm. keskittymis- ja päätöksentekokykyä, kykyä kohdata vaikeuksia, rasittuneisuutta ja masennusta sekä oman arvokkuuden ja elämäntyytyväisyyden kokemista (esim. ”Oletko viime aikoina pystynyt keskittymään tehtäviisi?”, 1 = paremmin kuin tavallisesti, 4 = paljon huonommin kuin tavallisesti; ”Oletko viime aikoina tuntenut itsesi onnettomaksi ja masentuneeksi?”, 1 = en ollenkaan, 4 = paljon enemmän kuin tavallisesti; ”Oletko viime aikoina kyennyt nauttimaan tavallisista päivittäisistä toimistasi?”, 1 = enemmän kuin tavallisesti, 4 = paljon vähemmän kuin tavallisesti).

Toisena riippuvana ja välittävänä muuttujana tutkittavaa tekijää, *työ-perhe –konfliktia*, kartoitettiin työn ja perheen vuorovaikutusta selvittävällä mittarilla, jonka kysymykset on koottu useista eri lähteistä (Frone ym., 1992; Geurts, 2000; Netemeyer, Boles, & McMurrian, 1996). Koska oman tutkimukseni kohteena olivat vain työn kielteiset yhteydet parisuhteen laatuun, hyödynsin mittarista vain niitä kysymyksiä, jotka tutkivat työn kielteistä heijastumista perhe-elämään. Heijastumista mitattiin neljällä aika- tai kuormitusperustaista konfliktia kuvaavalla väitteellä: ”Työsi tai urasi häiritsee tehtäviäsi kotona, kuten esimerkiksi ruuanlaittoa, kaupassa käyntiä, lastenhoitoa, pihatöitä tai kodin korjaustöitä” (Frone ym., 1992), ”Työsi tai urasi vie sinulta aikaa, jonka haluaisit viettää perheesi kanssa”, ”Työsi asettamat vaatimukset häiritsevät koti- ja perhe-elämääsi” (Netemeyer ym., 1996) ja ”Työsi aiheuttaa kuormitusta, niin että sinun on vaikea hoitaa sinulle perheessä kuuluvia velvollisuuksia” (1 = ei koskaan, 5 = hyvin

usein). Työ-perhe –konfliktia mittaavista osioista muodostin summamuuttujan, jonka alfa-kerroin oli naisille .78 ja miehille .89.

Tutkimukseni parisuhteen laatua kuvaavina riippuvina muuttujina oli kaksi suhteen laatua kuvaavaa tekijää: suhteeseen sopeutuminen ja ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus. Molemmista muuttujista sekä suhteeseen sopeutumisen alaskaaloista muodostin omat summamuuttujansa, yhteensä viisi parisuhteen laatua kuvaavaa summamuuttujaa. *Parisuhteeseen sopeutumista* mitattiin Dyadic Adjustment Scale:n alkuperäisen ja uusitun version kysymyksistä muodostetun mittarin avulla (Busby ym., 1995; Spanier, 1976). Mittari käsitti kolme sopeutumista kuvaavaa asteikkoa, jotka olivat konsensus, tyytyväisyys ja koheesio. Lisäksi mittariin kuului parisuhteen onnellisuutta kartoittava osio. Edellä mainitut alaskaalat ja onnellisuus-osion sisältävän parisuhdesopeutumisen summamuuttujan alfa-kerroin oli naisille .93 ja miehille .91.

Parisuhdekonsensusta eli puolisoiden välistä yksimielisyyttä mitattiin kysymyksellä ”Kuinka usein sinä ja puolisesi/ kumppanisi olette samaa tai eri mieltä seuraavista asioista?”, ja tämän jälkeen oli lueteltu kaikkiaan 15 eri tekijää (esim. rahankäyttö ja talousasiat, tärkeiden päätösten tekeminen), joiden suhteen yksimielisyyttä piti arvioida. Asteikon seitsemän osiota (rahankäyttö ja talousasiat; ystävät; suhtautuminen vanhempiin ja appivanhempiin; pyrkimykset, tavoitteet ja tärkeiksi koetut asiat; yhdessä vietetyn ajan määrä; talous- ja muut kotityöt; vapaa-ajan harrastukset) ovat peräsin DAS:in alkuperäisestä versiosta ja kuusi osiota (uskontoon liittyvät asiat; tunteiden osoittaminen; seksuaalinen kanssakäyminen; käytöstavat; tärkeiden päätösten tekeminen; työuraan liittyvät päätökset) sekä DAS:ista että sen uudistetusta versiosta. Lisäksi asteikkoon oli lisätty kaksi omaa osiota (lasten kasvatus; alkoholin käyttö). Kaikkiin osioihin tuli vastata asteikolla 1-6 (1 = aina eri mieltä, 6 = aina samaa mieltä). Parisuhdekonsensuksesta muodostetun summamuuttujan Cronbachin alfa-kerroin oli naisten osalta .89 ja miesten .87.

Parisuhdetyytyväisyyttä mittaava asteikko käsitti neljä osiota, jotka löytyvät sekä DAS:ista että RDAS:ista. Asteikon kysymykset olivat seuraavat: ”Kuinka usein olet harkinnut avioeroa tai suhteenne lopettamista?”, ”Kadutko koskaan nykyistä avioliittoaasi tai suhdettanne?”, ”Kuinka usein Sinä ja puolisesi/ kumppanisi riitelette?” ja ”Kuinka usein Sinä ja puolisesi/ kumppanisi käytte toistenne hermoille?” (1 = kaiken aikaa, 6 = ei koskaan). Parisuhdetyytyväisyydestä muodostetun summamuuttujan alfa-kerroin oli naisille .79 ja miehille .71.

Myös *parisuhdekoheesiota* eli puolisoiden toisiaan kohtaan tuntemaa vetovoimaa mittaavan asteikon kysymykset olivat sekä DAS:issa että RDAS:issa, ja asteikkoon kuuluivat seuraavat kysymykset: ”Onko sinulla ja puolisolasi/ kumppanillasi yhteisiä kodin ulkopuolisia harrastuksia?” sekä ”Kuinka usein sanoisit, että Sinun ja puoliso/ kumppanisi välillä tapahtuu seuraavaa?”, ja tähän kysymykseen kuului kolme alakohtaa: ”Vaihdamme innostuneesti ajatuksia”, ”Keskustelemme rauhallisesti jostakin” ja ”Teemme jotain työtä yhdessä” (1 = ei lainkaan, 5 = joka päivä). Muodostin myös parisuhdekoheesiosta oman summamuuttujansa, ja sen alfa-kertoimet olivat naisten osalta .69 ja miesten osalta .73. Tutkimuksessani *parisuhteen onnellisuutta* mitattiin DAS:ista peräisin olevalla kysymyksellä ”Kuinka onnellisena pidät suhdettanne kaiken kaikkiaan?”, ja tähän kysymykseen tutkittavat vastasivat asteikolla 0 = erittäin onneton, 1 = melko onneton, 2 = vähän onneton, 3 = onnellinen, 4 = hyvin onnellinen, 5 = erittäin onnellinen ja 6 = täydellinen.

Ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuutta parisuhteessa mitattiin uusitusta Conflict Tactics Scale:sta (CTS2; Straus & Hamby, 1996) muokatun lyhennetyn version avulla. Lyhennetty versio sisältää kaikkiaan 18 väittämää, jotka koskevat erilaisia parisuhteessa käytettäviä ristiriitojen ratkaisutapoja. Ristiriitojen ratkaisutavat ovat neuvottelu (esim. rauhallinen keskustelu; 6 väittämää), psykologinen aggressio (esim. haukkuminen ja kiroilu; 6 väittämää) ja fyysinen pahoinpitely (esim. lyöminen; 6 väittämää). CTS2:n neuvottelu-asteikolta mukaan otetut kysymykset olivat mm. seuraavat: ”Selostin puolisololleni oman kantani asiasta, josta olimme eri mieltä”, ”Osoitin kunnioittavani puolisoni tunteita asiassa” ja ”Ehdotin kompromissia erimielisyyden ratkaisemiseksi”. Psykologista aggressiota mitattiin mm. väittämillä ”Solvasin puolisoani tai kirosin hänelle”, ”Rikoin jotakin, joka kuului puolisololleni” sekä ”Lähdin ovet paukkuen ulos huoneesta tai talosta”, ja fyysistä pahoinpitelyä puolestaan mm. väittämillä ”Heitin puolisoani jollakin, joka voisi satuttaa häntä”, ”Kävin kiinni puolisooni” ja ”Potkaisin puolisoani”. Lomaketta täytettäessään tutkittavat arvioivat, kuinka usein he olivat käyttäneet kutakin ratkaisukeinoa kuluneen vuoden aikana (1 = ei kertaakaan, 2 = joskus ja 3 = usein). Muodostin eri asteikkojen väittämistä erimielisyyksien selvittelyn kovenevista kuvaavan summamuuttujan, jonka alfa-kertoimet olivat naisille .60 ja miehille .66.

TAULUKKO 2. Muodostetut summamuuttujat, osioiden lukumäärä, asteikkojen vaihteluväli ja summamuuttujien reliabiliteettikertoimet.

Summamuuttuja	Osiot	Vaihteluväli	Cronbachin alfa	
			Naiset	Miehet
Työn aikapaineet	5	1 – 4	.73	.71
Työn vaikutusmahdollisuudet	7	1 – 4	.84	.83
Työn haasteellisuus	6	1 – 5	.77	.77
Työn epävarmuus	7	1 – 2	.73	.85
Heikko yleinen hyvinvointi	12	1 – 4	.88	.88
Työ-perhe –konflikti	4	1 – 5	.78	.89
Parisuhteeseen sopeutuminen (standardoitu)	24	riippuu asteikosta	.93	.91
- Parisuhdekonsensus	15	1 – 6	.89	.87
- Parisuhdetyytyväisyys	4	1 – 6	.79	.71
- Parisuhdekoheesio	4	1 – 5	.69	.73
Ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus	18	1 – 3	.60	.66

Tilastolliset analyysit

Tutkittavien taustatekijöiden kuvailussa käytin hyväkseni frekvenssi- ja prosenttija-kaumia, ja sukupuolieroja näissä muuttujissa tarkastelin χ^2 -riippumattomuustestin ja standardoitujen jäännösten (> 2) avulla. Tietoa tutkittavien arvioimasta parisuhteen laadusta sain tarkastelemalla osiotasolla parisuhdesopeutumisesta tehtyjen arvioiden prosenttiosuuksia. Rajasin tarkasteluni parisuhteeseen sopeutumiseen, koska se kuvaa suoremmin parisuhteen laatua kuin ristiriitojen ratkaisutavat. Parisuhteen laadun keskiarvoeroja eri taustamuuttujittain tutkin puolestaan riippumattomien otosten t-testiä ja Pearsonin korrelaatiokertoimia käyttäen. Korrelaatiokerrointen tarkastelua käytin yleisemminkin kaikkien muuttujien välisten yhteyksien tutkimisessa.

Hierarkkisella regressioanalyysillä (enter) selvitin heikkoa yleistä hyvinvointia, työ-perhe –konfliktia sekä parisuhteen laatua selittäviä tekijöitä. Regressioanalyysien hierarkkisuus toteutui siten, että syötin regressiomalliin yhden muuttujaryhmän kerrallaan.

Tällöin analyysin ensimmäinen askel käsitti tutkittavien taustatekijät, toinen työn rakenteelliset ja kolmas työn psykososiaaliset piirteet.

Tarkastelin teoreettisessa mallissa (ks. kuvio 1) olevien muuttujien välisiä yhteyksiä polkumalleja käyttäen LISREL 8.50 –ohjelmalla. Näin muuttujien välisistä yhteyksistä oli mahdollista saada selkeämpi kuva. Testasin tutkittujen mallien riittävyyttä χ^2 -testin arvoa vastaavalla p-arvolla, RMSEA (root mean square error of approximation) ja SRMR (standardized root mean square residual) –arvoilla sekä GFI:llä (goodness of fit index) ja AGFI:lla (adjusted goodness of fit index). Jotta tutkittu malli sopi aineistoon tilastollisesti hyvin, sen tuli täyttää riittävyytstarkasteluissa seuraavat ehdot: $p > .05$, $RMSEA < .05$, SRMR pieni, $GFI > .90$, $AGFI > .90$ (ks. Nummenmaa, Konttinen, Kuusinen, & Leskinen, 1997). Suoritin kaikki tutkimukseni analyysit erikseen sekä naisille että miehille, koska se oli aiemman teorian mukaan perusteltua.

TULOKSET

Parisuhteen laadun arviot

Parisuhteeseen sopeutuminen ja ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus naisten ja miesten kokemana. Naisten ja miesten parisuhdearviot suhteeseen sopeutumisen eri osatekijöissä – parisuhdekonsensuksessa, -tyytyväisyydessä, -koheesiossa ja suhteen onnellisuudessa – olivat suurin piirtein samansuuntaisia (ks. taulukot 4, 5, 6 ja 7). Parisuhteen laadun arvioiden samankaltaisuus sukupuolten välillä ilmenee myös tilastollisissa testeissä (ks. taulukko 3): sekä parisuhteeseen sopeutuminen että ristiriitojen ratkaisutavat olivat naisten ja miesten ryhmissä samantasoisia. Myöskään parisuhdesopeutumisen osatekijöissä ei ilmennyt tilastollisia eroja sukupuolten välillä.

TAULUKKO 3. Parisuhteen laatu sukupuolittain.

Muuttuja	Naiset		Miehet		t	df	p
	ka	s	ka	s			
Parisuhteeseen sopeutuminen (standardoitu)	.05	.59	.06	.51	-.04	178	.97
- Parisuhdekonsensus	4.75	.57	4.74	.51	.15	178	.88
- Parisuhdetyytyväisyys	4.85	.63	4.92	.50	-.82	177	.42
- Parisuhdekoheesio	3.45	.59	3.42	.61	.26	177	.80
- Parisuhteen onnellisuus	3.72	1.10	3.77	1.03	-.30	173	.77
Ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus	1.36	.16	1.34	.15	1.06	176	.29

Parisuhdekonsensus. Kuten taulukosta 4 voi havaita, suurinta puolisoitten välinen yksimielisyys oli tärkeiden päätösten tekemisessä (kysymys 10): hieman alle 90 % vastaajista oli sitä mieltä, että he ovat vähintään usein samaa mieltä puolisonsa kanssa tärkeitä päätöksiä tehtäessä. Voimakasta yksimielisyyttä naiset ja miehet kokivat myös

työuraan liittyvien päätösten tekemisessä (kysymys 13), lasten kasvatuksessa (kysymys 14) sekä suhtautumisessa vanhempiin ja appivanhempiin (kysymys 7): noin 80 % vastaajista koki, että he ovat puolisonsa kanssa usein tai aina yhtä mieltä edellä mainituista asioista.

Vähiten yksimielisiä oltiin puolestaan talous- ja muista kotitöistä (kysymys 11): 23,4 % naisista ja hieman pienempi osa miehistä (18,6 %) koki olevansa aina tai usein puolisonsa kanssa eri mieltä talous- ja muiden kotitöiden tekemisestä. Tästä huolimatta lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että taloustöihin liittyvissä asioissa ollaan yksimielisiä vähintään usein ja kolmasosa vastaajista arvioi yksimielisyyttä olevan silloin tällöin. Talous- ja muiden kotitöiden lisäksi erimielisyyttä puolison kanssa oli jonkin verran yhdessä vietetyn ajan määrässä (kysymys 9), rahankäytössä ja talousasioissa (kysymys 1) sekä uskuntoon liittyvissä kysymyksissä (kysymys 2), sillä 10-17 % naisista ja miehistä koki olevansa niistä aina tai usein eri mieltä puolisonsa kanssa.

Vaikka parisuhdekonsensus-osioihin vastanneissa oli eniten niitä, jotka olivat puolisonsa kanssa kysytystä asiasta vähintään usein samaa mieltä, myös silloin tällöin samaa mieltä olevien osuus nousi noin 20 prosenttiin. Eniten ajoittaista yksimielisyyttä koettiin talous- ja muiden kotitöiden lisäksi tunteiden osoittamisessa (kysymys 3) ja yhdessä vietetyn ajan määrässä (kysymys 9): keskimäärin hieman alle 30 % vastasi olevansa niistä puolisonsa kanssa silloin tällöin samaa mieltä. Vastaavasti runsas viidesosa naisista ja miehistä koki puolisonsa kanssa ajoittaista erimielisyyttä vapaa-ajan harrastuksista (kysymys 12), ystäväistä (kysymys 4) ja käytöstavoista (kysymys 6).

Parisuhdetyytyväisyys. Yhdeksän kymmenestä tutkittavasta ei ollut koskaan katunut nykyistä parisuhdettaan tai oli katunut sitä vain harvoin (ks. taulukko 5; kysymys 2). Myöskään suhteen lopettamista ei ollut harkittu kovin usein (kysymys 1), vaikka vähintään silloin tällöin eroa harkitsevien osuus oli naisten ryhmässä 17,0 % ja miesten ryhmässä 14,1 %. Hieman reilu puolet vastaajista koki suhteessaan olevan riitoja vain harvoin tai ei koskaan (kysymys 3), ja silloin tällöin tapahtuvaa riitelyä raportoi noin 40 % vastaajista. Noin puolet naisista ja miehistä koki hermostuvansa kumppaniinsa silloin tällöin (kysymys 4), joskin myös niiden osuus, jotka kokivat toistensa hermoille käymistä vain harvoin tai ei koskaan, oli lähes yhtä suuri.

TAULUKKO 4. Naisten ja miesten arviot parisuhdekonsensuksesta (%).

PARISUHDEKONSENSUS Väittämä	Aina/usein eri mieltä		Silloin tällöin samaa mieltä		Usein/aina samaa mieltä	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
Kuinka usein sinä ja puolisesi/kumppanisi olette samaa tai eri mieltä seuraavista asioista						
1. Rahankäyttö ja talousasiat	10.6	16.3	16.0	10.5	73.4	73.3
2. Uskontoon liittyvät asiat	12.8	9.5	20.2	19.0	67.0	71.4
3. Tunteiden osoittaminen	7.4	11.6	22.3	37.2	70.2	51.2
4. Ystävät	6.4	9.3	20.2	23.3	73.4	67.4
5. Seksuaalinen kanssakäyminen	7.4	11.6	16.0	23.3	76.6	65.1
6. Käytöstavat (mikä sopii/mikä ei)	8.5	8.1	14.9	27.9	76.6	64.0
7. Suhtautuminen vanhempiin ja appivanhempiin	4.3	4.7	13.8	17.4	81.9	77.9
8. Pyrkimykset, tavoitteet ja tärkeiksi koetut asiat	4.3	5.8	18.1	20.9	77.7	73.3
9. Yhdessä vietetyn ajan määrä	11.7	15.3	23.4	30.6	64.9	54.1
10. Tärkeiden päätösten tekeminen	4.3	4.7	8.5	8.1	87.2	87.2
11. Talous- ja muut kotityöt	23.4	18.6	28.7	32.6	47.9	48.8
12. Vapaa-ajan harrastukset	6.4	9.3	21.3	29.1	72.3	61.6
13. Työuraan liittyvät päätökset	6.4	4.7	16.0	11.6	77.7	83.7
14. Lasten kasvatus	6.5	2.4	17.4	13.1	76.1	84.5
15. Alkoholinkäyttö	8.5	11.6	16.0	12.8	75.5	75.6

Parisuhdekoheesio. Lähes kaikki vastaajat keskustelivat puolisonsa kanssa rauhallisesti jostakin vähintään silloin tällöin (ks. taulukko 6; kysymys 3). Innostunutta ajatusten vaihtoa raportoitiin hieman harvemmin (kysymys 2), joskin lähes päivittäisestä ajatusten vaihdosta kertoi hieman alle 60 % vastaajista. Suurin osa, noin puolet tutkittavista, ilmoitti tekevänsä silloin tällöin työtä yhdessä puolisonsa kanssa (kysymys 4), samoin kuin harrastavansa tämän kanssa jotakin kodin ulkopuolella (kysymys 1). Niiden osuus, joilla oli puolison kanssa vain harvoin tai ei koskaan kodin ulkopuolisia harrastuksia, oli noin kolmannes.

TAULUKKO 5. Naisten ja miesten arviot parisuhdetyytyväisyydestä (%).

PARISUHDETYTYVÄISYYS Väittämä	Usein/ jatkuvasti		Silloin tällöin		Ei koskaan/ harvoin	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
1. Kuinka usein olet harkinnut avio- eroa tai suhteenne lopettamista?	6.4	3.5	10.6	10.6	83.0	85.9
2. Kadutko koskaan nykyistä avio- liittoasi tai suhdettanne?	1.1	1.2	10.6	5.9	88.3	92.9
3. Kuinka usein Sinä ja puolisesi/ kumppanisi riitelette?	5.3	2.4	43.6	44.7	51.1	52.9
4. Kuinka usein Sinä ja puolisesi/ kumppanisi käytte toistenne hermoille?	5.3	2.4	50.0	49.4	44.7	48.2

TAULUKKO 6. Naisten ja miesten arviot parisuhdekoheesiosta (%).

PARISUHDEKOHEESIO Väittämä	Ei lainkaan/ harvoin		Silloin tällöin		Melkein joka päivä/ joka päivä	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
1. Onko Sinulla ja puolisesilläsi/ kumppanillasi yhteisiä kodin ulkopuolisia harrastuksia?	33.7	33.3	48.9	51.2	17.4	15.5
Kuinka usein sanoisit, että Sinun ja puolisesi/kumppanisi välillä tapahtuu seuraavaa?						
2. Vaihdamme innostuneesti ajatuksia	7.4	7.1	33.0	37.6	59.6	55.3
3. Keskustelemme rauhallisesti jostakin	4.3	1.2	19.1	21.2	76.6	77.6
4. Teemme jotain työtä yhdessä	6.4	11.8	50.0	47.1	43.6	41.2

Parisuhteen onnellisuus. Tutkittavat arvioivat parisuhdettaan pääasiassa hyvin onnelliseksi (ks. taulukko 7): naisista 55.9 % ja miehistä 61.0 % piti suhdettaan vähintään hyvin onnellisena. Myös onnellisena parisuhdettaan pitäviä oli melko paljon, keskimää-

rin hieman alle kolmasosa. Onnettomaksi koettuja parisuhteita oli sen sijaan melko vähän, sillä vain joka kymmenes piti suhdettaan onnettomana. Erittäin onnettomana suhdettaan pitäviä ei ollut miesten ryhmässä lainkaan.

TAULUKKO 7. Naisten ja miesten arviot parisuhteen onnellisuudesta (%).

Väittämä	Erittäin onneton		Melko onneton		Onnellinen		Hyvin onnellinen		Täydellinen	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
Kuinka onnellisena pidät suhdettanne kaiken kaikkiaan?	1.1	0.0	9.7	9.8	33.3	29.3	54.8	59.8	1.1	1.2

Parisuhteen laadun arviot parisuhdetyypin, parisuhteen keston, uudelleenavioituneisuuden ja avioitumisiän mukaan. Avio- ja avoliitossa olevien parisuhteen laadussa ei ollut miesten ryhmässä eroa. Sen sijaan avio- ja avoliitossa olevilla naisilla parisuhteen laatu erosi ristiriitojen ratkaisutapojen osalta ($t(80) = -2.10, p < .05$) siten, että avoliitossa olevat naiset ($ka = 1.44$) käyttivät aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisutapoja kuin avoliitossa olevat naiset ($ka = 1.35$). Avio- ja avoliitossa olevien naisten parisuhdesopeutumisessa ei kuitenkaan ilmennyt eroa ($t(80) = 1.04, p > .05$).

Parisuhteen kestolla ei ollut yhteyttä naisten arvioimaan parisuhteen laatuun. Miehillä puolestaan parisuhteen kesto ja suhteeseen sopeutuminen olivat toisiinsa yhteydessä ($r = -.28, p < .01$): mitä kauemmin miesten parisuhde oli kestänyt, sitä heikommin he sopeutuivat suhteeseensa. Parisuhdesopeutumisen osatekijöistä suhteen kesto oli yhteydessä erityisesti miesten kokemaan parisuhdekonsensukseen ($r = -.27, p < .05$) ja -koheesioon ($r = -.27, p < .05$): mitä kauemmin suhde oli kestänyt, sitä heikompa oli miesten kokema yksimielisyys suhteessa ja sitä vähemmän he tunsivat vetoa puolisoihin kohtaan. Parisuhteen kesto oli yhteydessä myös miesten käyttämien ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuuteen ($r = .23, p < .05$): mitä kauemmin miesten parisuhde oli kestänyt, sitä aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisutapoja he suhteessaan käyttivät.

Tarkasteltaessa ensimmäisessä ja uudessa avioliitossa olevia parisuhteen laatu erosi jälleen vain miehillä. Ensimmäisessä ja uudessa avioliitossa olevien miesten parisuhteen sopeutumisessa ilmeni eroa ($t(61) = -2.35, p < .05$) siten, että uudessa avioliitossa olevilla miehillä ($ka = .44$) suhteeseen sopeutuminen oli parempaa kuin ensimmäisessä avioliitossa olevilla miehillä ($ka = .02$). Erot parisuhdesopeutumisessa näkyivät ensimmäisessä ja uudessa avioliitossa olevilla miehillä erityisesti suhteen koheesiossa ($t(61) = -2.54, p < .05$) ja onnellisuudessa ($t(60) = -2.28, p < .05$): uudessa avioliitossa olevien miesten ($ka = 3.96$) puolisoaan kohtaan tuntema vetovoima oli voimakkaampaa kuin ensimmäisessä avioliitossa olevien miesten ($ka = 3.38$) ja vastaavasti myös uudessa avioliitossa olevat miehet ($ka = 4.67$) kokivat suhteensa onnellisemmiksi kuin ensimmäisessä avioliitossaan olevat miehet ($ka = 3.71$). Ero ensimmäisessä ja uudessa avioliitossa olevien miesten parisuhteen laadussa selittynee parisuhteen kestolla, sillä ensimmäisessä avioliitossa olevien miesten parisuhde ($ka = 18.61$) oli kestänyt huomattavasti kauemmin kuin uudessa avioliitossa olevien miesten ($ka = 7.64$).

Samoin kuin parisuhteen kesto ja uudelleenavioituneisuus, myöskään avioitumisikä ei ollut yhteydessä naisten tekemiin arvioihin parisuhteen laadusta. Miehillä avioitumisikä oli yhteydessä ainoastaan yhteen parisuhdesopeutumisen osatekijään, parisuhdekoheesioon ($r = .27, p < .05$): mitä vanhempi mies oli ollut avioliiton alkaessa, sitä voimakkaampaa oli hänen kokemansa vetovoima puolisoaan kohtaan.

Työn piirteiden suorat yhteydet yleiseen hyvinvointiin, työ-perhe –konfliktiin ja parisuhteen laatuun

Korrelaatiotarkastelut

Työn piirteiden keskinäiset yhteydet. Kuten taulukosta 8 voi havaita, naisilla työtuntien määrä oli yhteydessä työn vaikutusmahdollisuuksiin ($r = .32, p < .01$): mitä enemmän naiset tekivät työtä, sitä suuremmiksi he kokivat työssä vaikuttamisen mahdollisuutensa. Miehillä puolestaan työaikamuoto ja työtuntien määrä olivat toisiinsa yhteydessä ($r = .31, p < .01$), sillä mitä enemmän miesten työaika poikkesi säännöllisestä päivätyöajasta, sitä enemmän he tekivät töitä. Työsuhteen luonne oli yhteydessä naisilla työn epävarmuuteen ($r = .41, p < .01$) ja miehillä työaikamuotoon ($r = .28, p < .05$): naisilla

määräaikaisessa työsuhteessa oleminen lisäsi koettua työn epävarmuutta ja miehillä vastaavasti työsuhteen määräaikaisuus ennakoii säännöllisestä päivätyöstä poikkeavaa työaika. Molemmilla sukupuolilla myös työn vaikutusmahdollisuudet ja haasteellisuus olivat toisiinsa yhteydessä (naiset $r = .40$, $p < .01$; miehet $r = .50$, $p < .01$): mitä enemmän työhön pystyi vaikuttamaan, sitä haasteellisemmaksi se koettiin.

Työn piirteiden yhteydet yleiseen hyvinvointiin. Naisten ryhmässä työn piirteillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä koettuun yleiseen hyvinvointiin. Miehillä sen sijaan työaikamuoto ($r = .23$, $p < .05$) ja työn aikapaineet ($r = .45$, $p < .01$) olivat yhteydessä heidän kokemaansa yleiseen hyvinvointiin: mitä enemmän miesten työaika poikkesi säännöllisestä päivätyöajasta ja mitä suurempia aikapaineita miehet kokivat työssään, sitä heikompi oli heidän kokemansa yleinen hyvinvointi.

Työn piirteiden yhteydet työ-perhe –konfliktiin. Työaikamuoto oli yhteydessä naisten kokemaan työ-perhe –konfliktiin ($r = .31$, $p < .01$) siten, että mitä enemmän naisten työaika poikkesi säännöllisestä päivätyöajasta, sitä voimakkaampaa työstä perheeseen suuntautuvaa ristiriitaa he kokivat. Miehillä puolestaan työtuntien määrä ($r = .49$, $p < .01$) ja työn haasteellisuus ($r = .30$, $p < .01$) olivat yhteydessä työ-perhe –konfliktiin: mitä enemmän miehet tekivät töitä ja mitä haasteellisempaa työ oli, sitä enemmän he kokivat työn haittaavan perhe-elämää. Työssä koetut aikapaineet lisäsivät niin naisten ($r = .44$, $p < .01$) kuin miestenkin ($r = .38$, $p < .01$) kokemaa työ-perhe –konfliktia.

Työn piirteiden yhteydet parisuhteen laatuun. Naisten ryhmässä työn vaikutusmahdollisuudet olivat yhteydessä sekä suhteeseen sopeutumiseen ($r = .28$, $p < .01$) että vähäiseen aggressiivisten ristiriitojen ratkaisutapojen käyttöön ($r = -.25$, $p < .05$): mitä enemmän naiset kokivat työssä vaikuttamisen mahdollisuuksia, sitä parempi oli heidän sopeutumisensa parisuhteeseen ja sitä rakentavampia ristiriitojen ratkaisukeinoja he suhteessaan käyttivät. Myös työn haasteellisuus oli yhteydessä naisilla parisuhteen laatua kuvaaviin muuttujiin, sillä mitä haasteellisemmaksi naiset kokivat työnsä, sitä paremmin he sopeutuivat parisuhteeseensa ($r = .27$, $p < .01$) ja sitä rakentavampia ristiriitojen ratkaisutapoja he suhteessaan käyttivät ($r = -.40$, $p < .01$). Miehillä työn piirteet eivät olleet yhteydessä kumpaankaan parisuhteen laatua kuvaavaan muuttujaan.

TAULUKKO 8. Muuttujien väliset yhteydet.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
<u>Taustamuuttujat</u>														
1. Koulutustaso	-	.06	.10	.11	-.19	-.16	.11	.25*	.30**	-.09	.00	.05	.12	.08
2. Parisuhteen kesto	.20	-	.12	-.17	-.03	.11	.03	-.01	-.16	.03	.16	-.06	-.28**	.23*
3. Lasten lukumäärä	-.01	-.06	-	-.20	.06	.03	-.23*	.11	.09	-.31**	-.14	.11	.08	-.09
<u>Riippumattomat muuttujat</u>														
4. Työsuhteen luonne (1=pysyvä, 2=määräaik.)	-.04	-.11	.07	-	.28*	-.13	.16	.08	.09	.15	.17	.04	.02	.19
5. Työaikaanotto (1=säännöll. päivätyö, 2= muu työaika)	-.02	-.05	.03	.11	-	.31**	-.05	-.11	.02	.10	.23*	.20	-.07	.15
6. Työtuntien määrä	-.13	-.06	-.12	-.20	.11	-	.18	.10	.10	-.05	.15	.49**	-.12	-.08
7. Työn aikapaineet	.20	-.07	-.03	-.13	-.05	.05	-	-.05	.09	.15	.45**	.38**	-.11	-.03
8. Työn vaikutusmahdollisuudet	.07	.03	-.12	-.19	-.02	.32**	-.06	-	.50**	-.04	-.13	.10	-.08	-.05
9. Työn haasteellisuus	.30**	.09	-.02	.00	.03	.06	.17	.40**	-	.08	-.04	.30**	.06	-.19
10. Työn epävarmuus	.08	.11	-.19	.41**	.20	.13	.10	-.02	.16	-	.16	.10	-.05	-.01
<u>Välittävät muuttujat</u>														
11. Heikko yleinen hyvinvointi	.03	.07	-.13	-.14	.12	.05	-.05	-.12	-.06	-.04	-	.36**	-.30**	.23*
12. Työ-perhe -konflikti	.07	-.15	-.02	.15	.31**	.17	.44**	-.14	.09	.18	.00	-	-.18	.02
<u>Riippuvat muuttujat</u>														
13. Parisuhteeseen sopeutuminen	.12	-.02	-.05	.07	-.01	-.14	.04	.28**	.27**	-.01	-.09	-.28**	-	-.34**
14. Ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus	-.16	.02	-.01	.04	.01	.02	-.01	-.25*	-.40**	.09	.00	.17	-.59**	-

** p < .01, * p < .05

Huom. Lävistäjän yläpuolella miesten ja alapuolella naisten korrelaatiot.

Regressiotarkastelut

Vaikka muuttujien väliset korrelaatiot kertovat niiden keskinäiset yhteydet, korrelaatiot eivät kerro, paljonko muuttujat yhdessä selittävät jotakin tekijää. Siihen tarvitaan regressioanalyysiä. Hierarkkisessa regressioanalyysissä regressiomalliin lisätään yksi muuttujaryhmä kerrallaan ja jokaisen lisäyksen, askeleen, jälkeen tarkastellaan mallin selityskyvyssä tapahtuneita muutoksia (ks. Nummenmaa ym., 1997).

Heikon yleisen hyvinvoinnin selittäjät. Kuten jo korrelaatiot osoittivat, mikään työn piirteistä ei ollut merkittävästi yhteydessä naisten kokemaan heikkoon yleiseen hyvinvointiin. Taulukossa 10 on esitetty regressiomalli miesten heikkoa yleistä hyvinvointia selittävästä tekijöistä. Miehillä työn piirteiden, erityisesti sen psykososiaalisten piirteiden, selityskyky oli selvästi voimakkaampi työn rakenteellisten piirteiden selittäessä 10 % ja työn psykososiaalisten piirteiden 22 % heidän kokemastaan yleisestä hyvinvoinnista. Miesten ryhmässä merkittävin yleisen hyvinvoinnin selittäjä oli työssä koetut aikapaineet: mitä enemmän aikapaineita miesten työ sisälsi, sitä heikompi oli heidän kokemansa yleinen hyvinvointi.

Työ-perhe –konfliktin selittäjät. Toisin kuin yleinen hyvinvointi, työ-perhe –konflikti selittyi merkittävästi työn piirteillä niin naisten kuin miestenkin ryhmässä (ks. taulukko 11). Sukupuolten välinen ero näkyi kuitenkin siinä, että miesten kokema työ-perhe –konflikti selittyi erityisesti työn rakenteellisilla piirteillä ja naisten puolestaan työn psykososiaalisilla piirteillä. Työn piirteistä miesten kokemaa ristiriitaa lisäsivät työtuntien määrä ja työn aikapaineet: mitä enemmän miehet käyttivät aikaa töihinsä ja mitä voimakkaampia työn aikapaineita miehet kokivat, sitä enemmän heidän työnsä häiritsi perhe-elämää. Myös naisilla aikapaineet olivat erittäin merkittävä työ-perhe –konfliktin selittäjä. Rakenteellisista työn piirteistä työskenteleminen muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla lisäsi naisten kokemaa työstä perheeseen suuntautuvaa ristiriitaa.

Parisuhteeseen sopeutumisen selittäjät. Tarkasteltaessa naisten ja miesten parisuhteen laatua selittäviä tekijöitä havaittiin, että malliin valitut muuttujat – taustatekijät ja työn piirteet – eivät olleet tilastollisesti merkittäviä parisuhteeseen sopeutumisen selittäjiä kummallakaan sukupuolella.

Ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuuden selittäjät. Taustatekijät ja työn piirteet eivät selittäneet miesten ryhmässä tilastollisesti merkittävästi toista parisuhteen laatua kuvaavaa muuttujaa, ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuutta. Naisilla kysei-

set muuttujat, erityisesti työn psykososiaaliset piirteet, olivat sen sijaan tilastollisesti merkitseviä ristiriitojen ratkaisutapojen selittäjiä (ks. taulukko 12). Työn psykososiaalisista piirteistä työn haasteellisuus oli yhteydessä naisten riitelyn tapaan: mitä haasteellisemmaksi naiset kokivat työnsä, sitä konstruktivisempia ja vähemmän aggressiivisia ristiriitojen ratkaisukeinoja he parisuhteessaan käyttivät. Kaiken kaikkiaan taustatekijät ja työn piirteet selittivät 28 % naisten ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuudesta.

TAULUKKO 10. Miesten heikon yleisen hyvinvoinnin selittyminen työn rakenteellisilla ja psykososiaalisilla piirteillä: hierarkkinen regressioanalyysi.

Riippumattomat muuttuja	Heikko yleinen hyvinvointi Miehet (n = 76) (Beta)
<u>Askel 1: Taustamuuttujat</u>	
1. Koulutustaso	-.04
2. Parisuhteen kesto	.15
3. Lasten lukumäärä	-.06
ΔR^2	.07
R^2	.07
<u>Askel 2: Työn rakenteelliset piirteet</u>	
4. Työsuhteen luonne (1=pysyvä, 2=määräaik.)	-.02
5. Työaikamuoto (1=säännöll. päivätyö, 2=muu työaika)	.21
6. Työtuntien määrä	.13
ΔR^2	.10
R^2	.16
<u>Askel 3: Työn psykososiaaliset piirteet</u>	
7. Työn aikapaineet	.49***
8. Työn vaikutusmahdollisuudet	-.09
9. Työn haasteellisuus	.00
10. Työn epävarmuus	.06
ΔR^2	.22***
Kokonaisselitysaste R^2	.39***

Huom. Beta = standardoitu beta-kerroin mallin viimeiseltä askeleelta, ΔR^2 = selitysasteen muutos askeleittain, R^2 = mallin selitysaste, Kokonaisselitysaste R^2 = mallin kokonaisselitysaste.

***p < .001

TAULUKKO 11. Naisten ja miesten työ-perhe –konfliktin selittyminen työn rakenteellisilla ja psykososiaalisilla piirteillä: hierarkkinen regressioanalyysi.

Riippumattomat muuttujat	Työ-perhe –konflikti	
	Naiset (n = 83) (Beta)	Miehet (n = 73) (Beta)
<u>Askel 1: Taustamuuttujat</u>		
1. Koulutustaso	-.03	.03
2. Parisuhteen kesto	-.08	-.12
3. Lasten lukumäärä	.00	.19
ΔR^2	.03	.03
R^2	.03	.03
<u>Askel 2: Työn rakenteelliset piirteet</u>		
4. Työsuhteen luonne (1=pysyvä, 2=määräaik.)	.21	-.04
5. Työaikamuoto (1=säännöll. päivätyö, 2=muu työaika)	.24*	.07
6. Työtuntien määrä	.14	.40***
ΔR^2	.10*	.25***
R^2	.13	.28
<u>Askel 3: Työn psykososiaaliset piirteet</u>		
7. Työn aikapaineet	.47***	.33**
8. Työn vaikutusmahdollisuudet	-.09	.00
9. Työn haasteellisuus	.02	.17
10. Työn epävarmuus	-.01	.09
ΔR^2	.22***	.13*
Kokonaisselitysaste R^2	.35***	.41***

Huom. Beta = standardoitu beta-kerroin mallin viimeiseltä askeleelta, ΔR^2 = selitysasteen muutos askeleittain, R^2 = mallin selitysaste, Kokonaisselitysaste R^2 = mallin kokonaisselitysaste.

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

TAULUKKO 12. Naisten ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuuden selittyminen työn rakenteellisilla ja psykososiaalisilla piirteillä: hierarkkinen regressioanalyysi.

Riippumattomat muuttujat	Ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus
	Naiset (n = 83) (Beta)
<u>Askel 1: Taustamuuttujat</u>	
1. Koulutustaso	-.14
2. Parisuhteen kesto	.00
3. Lasten lukumäärä	.03
ΔR^2	.05
R^2	.05
<u>Askel 2: Työn rakenteelliset piirteet</u>	
4. Työsuhteen luonne (1=pysyvä, 2=määräaik.)	.06
5. Työaikamuoto (1=säännöll. päivätyö, 2=muu työaika)	.03
6. Työtuntien määrä	.01
ΔR^2	.00
R^2	.05
<u>Askel 3: Työn psykososiaaliset piirteet</u>	
7. Työn aikapaineet	.11
8. Työn vaikutusmahdollisuudet	.11
9. Työn haasteellisuus	-.54***
10. Työn epävarmuus	.01
ΔR^2	.23**
Kokonaisselitysaste R^2	.28**

Huom. Beta = standardoitu beta-kerroin mallin viimeiseltä askeleelta. ΔR^2 = selitysasteen muutos askeleittain, R^2 = mallin selitysaste, Kokonaisselitysaste R^2 = mallin kokonaisselitysaste.
*** $p < .001$, ** $p < .01$

Työn piirteiden epäsuorat yhteydet parisuhteen laatuun

Mediaattoriehtojen toteutuminen

Tutkimukseni yksi keskeisimmistä tavoitteista oli selvittää työn rakenteellisten ja psykososiaalisten piirteiden epäsuoria yhteyksiä parisuhteen laatuun niin yksilön kokeman yleisen hyvinvoinnin kuin työ-perhe –konfliktinkin kautta. Baronin ja Kennyn (1986) määritelmän mukaan muuttuja toimii mediaattorina, jos se korreloi merkitsevästi sekä a) riippumattomien että b) riippuvien muuttujien kanssa ja lisäksi c) riippumattomat ja riippuvat muuttujat korreloivat keskenään merkitsevästi.

Naisten ja miesten korrelaatiokerrointen tarkastelu (ks. taulukko 8) kuitenkin osoitti, että kyseisten muuttujien mediaattoriehdot eivät toteutuneet: yleinen hyvinvointi ja työ-perhe –konflikti eivät korreloineet merkitsevästi sekä riippumattomien työ- että riippuvien parisuhdemuuttujien kanssa ja lisäksi riippumattomat työ- ja riippuvat parisuhdemuuttujat eivät korreloineet keskenään merkitsevästi. Näin ollen heikko yleinen hyvinvointi ja työ-perhe –konflikti eivät toimineet omassa aineistossani työn piirteiden ja parisuhteen laadun mediaattoreina Baronin ja Kennyn kuvaamalla tavalla, ja sen vuoksi niiden tutkiminen regressioanalyysillä ei ollut perusteltua.

Polkumallit

Polkuanalyysillä voidaan kuvata muuttujien muodostamaa kausaalista rakennetta, joka perustuu etukäteen ilmaistuun teoriaan tai malliin (Nummenmaa ym., 1997). Näin ollen polkumalleilla voidaan tutkia, minkälaisia yhteyksiä tutkimukseen valittujen muuttujien välille muodostuu. Käytin polkumalleja sen selvittämiseen, minkälaisen aseman heikko yleinen hyvinvointi ja työ-perhe –konflikti saavat työn piirteitä ja parisuhteen laatua kuvaavien muuttujien kokonaisuudessa.

Rakensin testattavat polkumallit tässä tutkimuksessa aiemmin tekemieni korrelaatio- ja regressiotarkastelujen pohjalta teoreettista malliani (ks. kuvio 1) hyödyntäen: malleihin tulivat mukaan ne muuttujat ja muuttujien väliset yhteydet, jotka olivat korrelaatiokerrointen perusteella tilastollisesti merkitseviä (ks. taulukko 8). Näin ollen naisten

malliin mukaan otettiin eksogeenisista muuttujista työaikamuoto, työn aikapaineet, työn vaikutusmahdollisuudet ja työn haasteellisuus sekä endogeenisista muuttujista työ-perhe –konflikti, parisuhteeseen sopeutuminen ja ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuus. Miesten hypoteettinen malli oli hieman monimutkaisempi kuin naisten, sillä se sisälsi naisten mallissa mukana olevien muuttujien lisäksi eksogeenisista muuttujista parisuhteen keston ja työtuntien määrän sekä endogeenisista muuttujista heikon yleisen hyvinvoinnin. Naisten ja miesten mallit erosivat myös siinä, että miesten malliin kuului työn vaikutusmahdollisuuksien sijasta eksogeenisena muuttujana toimiva työn aikapaineet. Polkuanalyysien tekeminen eteni modifioimalla alkuperäisiä (edellä kuvattuja) malleja siten, että ensin niistä poistettiin ei-tilastollisesti merkitsevät yhteydet. Tämän jälkeen modifikaatioindeksien perusteella (> 8) vapautettiin joitakin (ei-oletettuja) yhteyksiä, jotta mallit sopisivat aineistoon tilastollisesti paremmin.

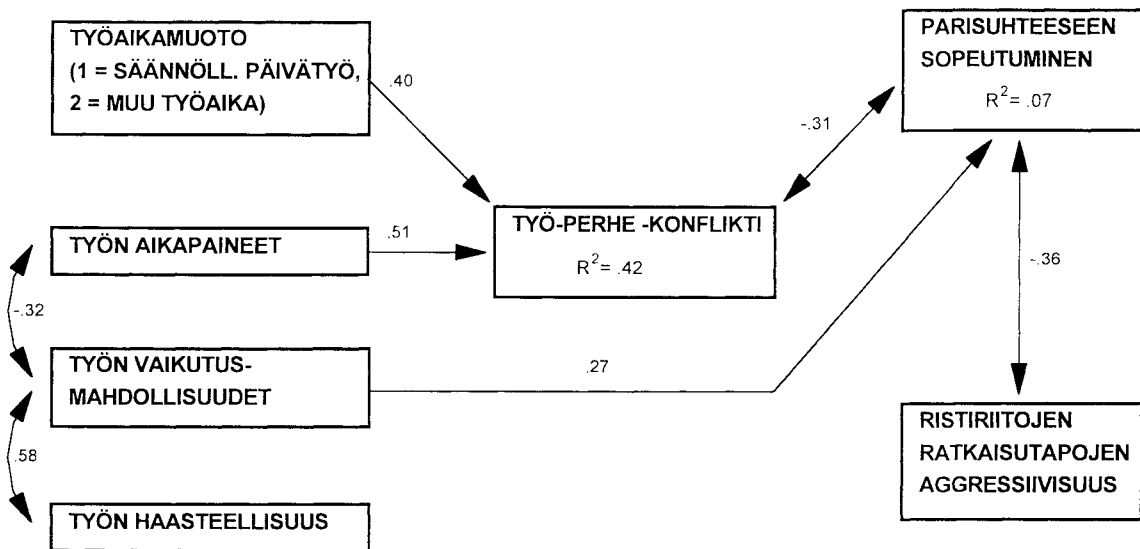
Kuvioissa 2 ja 3 on esitetty tarkastelun lopputuloksena syntyneet naisten ja miesten mallit, joihin tilastollisesti merkitsevät yhteydet on merkitty nuolilla. Naisten malli sopi aineistoon tilastollisesti hyvin ($\chi^2(14) = 13.55$, $p = .48$, $RMSEA = .00$, $SRMR = .09$, $GFI = .96$, $AGFI = .92$). Naisten parisuhteen laatu ei selittynyt suoraan työn piirteillä, vaan työn piirteet selittivät ensin työ-perhe –konfliktia, joka oli puolestaan yhteydessä naisten parisuhteeseen sopeutumiseen: mitä voimakkaammaksi naiset kokivat työn perhettä häiritsevän vaikutuksen, sitä huonommin he sopeutuivat parisuhteeseensa. Ainoa työn piirre, joka selitti suoraan naisten parisuhteen laatua oli työn vaikutusmahdollisuudet: mitä paremmiksi naiset kokivat työssä vaikuttamisen mahdollisuutensa, sitä paremmin he sopeutuivat myös parisuhteeseensa. Kaiken kaikkiaan tutkitut muuttujat selittivät 7 % naisten parisuhteeseen sopeutumisen vaihtelusta.

Naisten kokemaa työ-perhe –konfliktia selittivät puolestaan työn aikapaineet: mitä enemmän naisten työ sisälsi aikapaineita, sitä enemmän he kokivat työn häiritsevän perhe-elämää. Myös työaikamuoto oli yhteydessä naisten kokemaan työ-perhe –konfliktiin, sillä säännöllisestä päivätyöstä poikkeava työaika lisäsi naisilla työstä perheeseen suuntautuvaa ristiriitaa. Naisten kokemasta työn ja perheen välisestä ristiriidasta 42 % selittyi tutkituilla muuttujilla.

Naisten ryhmässä mikään tutkituista työn piirteistä ei ollut suoraan yhteydessä toiseen parisuhteen laatua kuvaavaan muuttujaan, ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuuteen. Sen sijaan parisuhteen laatua kuvaavat muuttujat olivat keskenään yhteydessä

siten, että mitä huonommin naiset sopeutuivat parisuhteeseensa, sitä aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisukeinoja he suhteessaan käyttivät.

Kuten kuvio 2 osoittaa, tutkitut työn piirteet eivät olleet naisten ryhmässä itsenäisiä, vaan ne olivat osittain yhteydessä toisiinsa. Naisilla työn vaikutusmahdollisuudet olivat yhteydessä sekä työn haasteellisuuteen että työssä koettuihin aikapaineisiin: mitä enemmän naiset pystyivät vaikuttamaan työhönsä, sitä haasteellisemmaksi he työnsä kokivat ja sitä vähemmän heidän työnsä aiheutti aikapaineita.

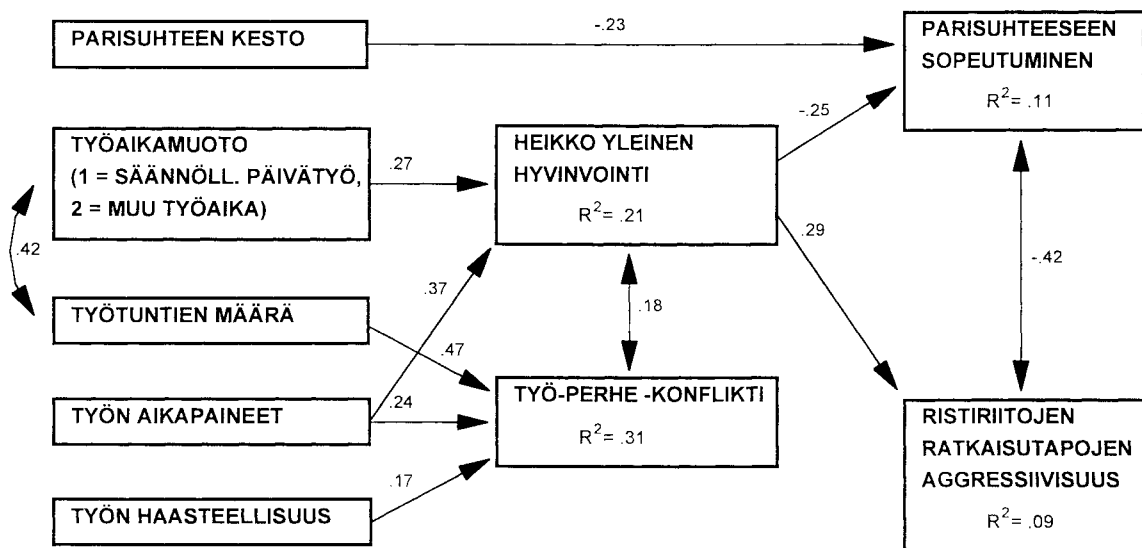

KUVIO 2. Työn piirteiden yhteydet työ-perhe -konfliktiin ja parisuhteen laatuun naisilla.

Myös miesten malli (ks. kuvio 3) sopi aineistoon tilastollisesti hyvin ($\chi^2(25) = 21.90$, $p = .64$, $RMSEA = .00$, $SRMR = .08$, $GFI = .94$, $AGFI = .90$). Samoin kuin naisilla työn piirteet eivät selittäneet suoraan miesten parisuhteen laatua, vaan työn piirteet selittivät ensisijaisesti heikkoa yleistä hyvinvointia, joka selitti puolestaan miesten parisuhteen laatua: mitä heikompi oli miesten kokema yleinen hyvinvointi, sitä aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisutapoja miehet käyttivät ja sitä huonommin he sopeutuivat parisuhteeseensa. Taustatekijänä toimiva parisuhteen kesto oli kuitenkin suoraan yhteydessä miesten parisuhteeseen sopeutumiseen: mitä kauemmin miehet olivat eläneet parisuhteessaan, sitä heikommin he myös sopeutuivat siihen.

Miesten kokema heikkoa yleistä hyvinvointia selittivät parhaiten työn aikapaineet: mitä enemmän miehet kokivat aikapaineita työssään, sitä heikempi oli heidän kokemansa yleinen hyvinvointi. Myös työaikamuoto selitti miesten heikkoa yleistä hyvinvointia, sillä työskenteleminen muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla oli yhteydessä miesten heikentyneeseen hyvinvoinnin tunteeseen. Miesten kokeman heikon yleisen hyvinvoinnin vaihtelusta 21 % selittyi työn piirteillä ja työ-perhe –konfliktilla.

Vaikka työn piirteiden parisuhdeyhteydet eivät kulkeneet miesten ryhmässä työ-perhe –konfliktin kautta, työn piirteet selittivät 31 % miesten kokeman työ-perhe –konfliktin vaihtelusta. Parhaiten miesten työ-perhe –konfliktia selitti työtuntien määrä: mitä enemmän miehet tekivät töitä, sitä enemmän he kokivat työn haittaavan perhe-elämää. Muita työ-perhe –konfliktia lisääviä tekijöitä olivat miesten ryhmässä työn aikapaineet ja haasteellisuus: mitä enemmän miehet kokivat työn aikapaineita ja mitä haasteellisempaa he työtään pitivät, sitä voimakkaampaa työn ja perheen välistä ristiriitaa he kokivat.

KUVIO 3. Työn piirteiden yhteydet heikkoon yleiseen hyvinvointiin, työ-perhe –konfliktiin ja parisuhteen laatuun miehillä.

Mikään tutkituista työn piirteistä ei selittänyt suoraan miesten käyttämien ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuutta. Parisuhteen laatua kuvaavat muuttujat olivat kuitenkin toisiinsa yhteydessä – samoin kuin naisilla – sillä mitä paremmin miehet sopeutuivat parisuhteeseensa sitä konstruktiivisempia ja vähemmän aggressiivisiä ristiriitojen ratkaisutapoja he suhteessaan käyttivät. Tutkitut muuttujat selittivät 11 % miesten parisuhteeseen sopeutumisen ja 9 % ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuuden vaihtelusta.

Kuten kuviosta 3 nähdään, miehillä työn piirteet olivat suhteellisen itsenäisiä. Miesten ryhmässä ainoastaan työaikamuoto oli yhteydessä työtuntien määrään: muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla työskenteleminen lisäsi miesten työtuntien määrää.

DISKUSSIO

Viimeisten vuosikymmenten aikana perhe- ja työelämä ovat käyneet läpi suuria muutoksia. Perheen piirissä suurimmat muutokset ovat tapahtuneet parisuhteessa, ja nämä muutokset näkyvät erityisesti avoliittojen lisääntymisenä sekä toisaalta avioerojen voimakkaana kasvuna (Tilastokeskus, 2000b). Myös työelämä on käynyt läpi suuria muutoksia, sillä yhä useammat työntekijät kärsivät työssään suurista aikapaineista ja kokevat epävarmuutta työnsä jatkumisesta (Lehto & Sutela, 1998). Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, heijastuvatko yksilöiden kokemukset työstä heidän parisuhteeseensa. Tarkemmin ilmaisten tutkimuksessa tarkasteltiin 42-vuotiaiden tutkittavien parisuhteen laatua sekä työn piirteiden yhteyttä siitä tehtyihin arviointeihin. Suomessa työn ja parisuhteen laadun välisten yhteyksien tutkiminen on ollut erittäin vähäistä, eikä tutkimus ole runsasta kansainvälisestikään arvioiden.

Tutkimuksessa parisuhteen laatu selittyi vain heikosti työn piirteillä. Ainoa työn piirre, joka selitti suoraan parisuhteeseen sopeutumista, oli naisilla työn vaikutusmahdollisuudet: mitä paremmiksi naiset kokivat työssä vaikuttamisen mahdollisuutensa, sitä paremmin he sopeutuivat myös parisuhteeseensa. Vastaavanlaiseen tulokseen on päätynyt mm. Stets (1995), joka havaitsi, että työssä koettu autonomia oli yhteydessä hyvään parisuhteen laatuun, erityisesti vähäiseen puolison kontrollointitaipumukseen (ts. siihen, että toinen saadaan tekemään jotakin sellaista, mitä hän ei muuten tekisi). Tulos kertoo siitä, että vaikutusmahdollisuudet työssä auttavat työntekijää säilyttämään minäkuuvan itsestä omaa elämäänsä hallitsevana yksilönä, mikä heijastuu myönteisesti myös parisuhteeseen. Myös muissa tutkimuksissa (ks. Lennon & Rosenfield, 1992; Perry-Jenkins, Repetti, & Crouter, 2000) on osoitettu, että työssä koetuilla vaikutusmahdollisuuksilla on perhe-elämään heijastuvia myönteisiä vaikutuksia.

Miehillä taustatekijänä toimiva parisuhteen kesto selitti suoraan heidän parisuhteeseen sopeutumistaan: mitä kauemmin miesten parisuhde oli kestänyt, sitä heikommin he sopeutuivat suhteeseensa. Parisuhteen keston yhteys suhteen laatuun on havaittu myös aiemmissa poikkileikkaustutkimuksissa, sillä avioliiton onnellisuuden on havaittu muodostavan U:n muotoisen käyrän elämänkaaren kuluessa (esim. Tolkki-Nikkonen, 1990). Näin ollen jonkinasteinen tyytymättömyys parisuhteeseen oli 42-vuotiailla tutkittavilla ni odotettavaa.

Vaikka työn rakenteelliset ja psykososiaaliset piirteet selittivät suoraan vain heikosti parisuhteen laatua, työn piirteet selittivät naisten ryhmässä työ-perhe –konfliktia ja miesten ryhmässä heikkoa yleistä hyvinvointia, jotka puolestaan olivat yhteydessä parisuhteeseen sopeutumiseen: mitä enemmän naiset kokivat työn haittaavan perhe-elämää ja mitä heikompi oli miesten kokema yleinen hyvinvointi, sitä heikommin he sopeutuivat parisuhteeseensa. Naisten ryhmässä työ-perhe –konflikti selittyi voimakkaasti työn aikapaineilla ja työaikamuodolla: runsaat työn aikapaineet ja työskenteleminen muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla lisäsivät naisten kokemaa työstä perheeseen suuntautuvaa ristiriitaa. Samansuuntaisiin tuloksiin on päädytty aiemmissakin tutkimuksissa (Kinnunen ym., 1995b; Kinnunen ym., 1997; Kinnunen & Mauno, 1998, Staines & Pleck, 1984; Voydanoff, 1988). Myös miehillä työn piirteet selittivät voimakkaasti työ-perhe –konfliktia, mutta heillä työ-perhe –konflikti ei ollut yhteydessä parisuhteen laatuun. Se, että työ-perhe –konfliktin ja parisuhteen laadun välinen yhteys ilmeni vain naisilla selittyyneen sillä, että naisilla puolisorooli sekoittuu kenties tiiviimmin perheestä huolehtijan rooliin kuin miehillä. Näin ollen naisilla on ehkä taipumus ajatella, että hyvän vaimon on kyettävä hoitamaan myös perheeseen liittyvät velvollisuudet.

Ero naisten ja miesten työ-perhe –konfliktiin yhteydessä olevissa tekijöissä näkyi siinä, että miesten kokema työ-perhe –konflikti selittyi erityisesti työn rakenteellisilla piirteillä ja naisten puolestaan työn psykososiaalisilla piirteillä. Aikaisempien tutkimusten mukaisesti (Greenhaus ym., 1987; Kinnunen ym., 1995b; Kinnunen ym., 1997; Kinnunen & Mauno, 1998, Voydanoff, 1988) työn piirteistä miesten kokemaa työn ja perheen välistä ristiriitaa lisäsivät erityisesti työtuntien määrä ja työn aikapaineet: mitä enemmän miehet käyttivät aikaa työhönsä ja mitä voimakkaampia työn aikapaineita miehet kokivat, sitä enemmän heidän työnsä haittasi perhe-elämää.

Heikkoon yleiseen hyvinvointiin, jonka kautta miesten työn piirteiden parisuhdeyhteydet kulkivat, olivat oletusteni mukaisesti yhteydessä työn aikapaineet: mitä enemmän aikapaineita miesten työ sisälsi, sitä heikompi oli heidän kokemansa yleinen hyvinvointi. Työn aikapaineiden ja heikon yleisen hyvinvoinnin yhteys on havaittu myös Maunon ja Kinnusen (1999) tutkimuksessa. Aikapaineiden lisäksi työaikamuoto selitti miesten yleistä hyvinvointia, sillä työskenteleminen muulla kuin säännöllisellä päivätyöajalla oli yhteydessä miesten kokemaan heikkoon yleiseen hyvinvointiin. Työn piirteiden yhteyttä naisten yleiseen hyvinvointiin ei tutkimuksessa havaittu lainkaan, vaikka mm. Lennonin ja Rosenfieldin (1992) selvityksessä työn vähäisten vaikutusmahdollisuuksien ja heikon

psykkisen hyvinvoinnin välinen yhteys on saanut vahvistusta (ks. Karasek & Theorell, 1990).

Oletukseni siitä, että heikko yleinen hyvinvointi ja työ-perhe –konflikti toimivat mediaattoreina työn piirteiden ja parisuhteen laadun välisessä yhteydessä Baronin ja Kennyn (1986) kuvaamalla tavalla (Barling & MacEwen, 1992; Hughes ym., 1992; Mauno & Kinnunen, 1999), ei saanut tukea, sillä mediaattorille asetetut ehdot eivät täyttyneet työn piirteiden suorien yhteyksien puuttuessa parisuhteeseen sopeutumiseen. Jatkokutkimuksia ajatellen olisikin syytä pohtia heikon yleisen hyvinvoinnin ja työ-perhe –konfliktin lisäksi muita mahdollisia työn piirteitä ja parisuhteen laatua välittäviä tekijöitä. Mahdollinen välittävä tekijä, jota en tässä tutkimuksessa ottanut huomioon, on esimerkiksi työuupumus, sillä kuten Mauno ja Kinnunen (1999) havaitsivat, työn piirteet olivat yhteydessä parisuhteen laatuun ensisijaisesti työssä koetun hyvinvoinnin ja vasta toissijaisesti yleisen hyvinvoinnin välityksellä. Jotta työn piirteiden yhteydet parisuhteen laatuun saataisiin näkyviin, olisikin tärkeää huomioida yleisen hyvinvoinnin lisäksi työkontekstissa ilmenevä yksilön hyvinvointi.

Molemmilla sukupuolilla käytetyt parisuhdemuuttajat olivat toisiinsa yhteydessä siten, että mitä paremmin naiset ja miehet sopeutuivat parisuhteeseensa, sitä rakentavampia ja vähemmän aggressiivisiä ristiriitojen ratkaisutapoja he suhteessaan käyttivät. Käytettyjen parisuhdemuuttajien välinen voimakas yhteys oli odotettavaa, sillä ristiriitojen ratkaisutapoja on pidetty yhtenä parisuhteeseen sopeutumisen keskeisistä ulottuvuuksista (Glenn, 1990).

Tutkimuksessa naiset ja miehet arvioivat parisuhteensa laadun melko hyväksi sekä suhteeseen sopeutumisella että ristiriitojen ratkaisutapojen aggressiivisuudella mitattuna, ja tulos on yhdenmukainen aiemmissa tutkimuksissa saatujen tietojen kanssa (esim. Kettunen ym., 1996). Näin myönteiset arviot parisuhteen laadusta ovat yllättäviä sen valossa, että nykyisin yhä useampi parisuhde päättyy eroon (Tilastokeskus, 2000b). Parisuhteen laadun arvioiden myönteisyyttä tukee kuitenkin havainto, että ihmiset ovat taipuvaisia arvioimaan oman parisuhteensa laadun paremmaksi kuin muiden (Buunk & van der Eijnden, 1997; Murray & Holmes, 1997). Edelleen on myös muistettava, että tutkimuksessa parisuhteen laadun arviot perustuvat kyselylomakkeilla kerättyihin itsearviointeihin, jolloin tulosten tulkinnassa on oltava varovainen. Koska subjektiiviset arvioinnit ovat alttiita sosiaaliselle suotavuudelle, tutkittavat ovat saattaneet kuvata parisuhdettaan myönteisemmin, kuin miten he sen todellisuudessa kokevat. Tästä huoli-

matta itsearvioinneilla kerättyjä parisuhteen laadun arvioita pidetään yleisesti luotettavina, sillä esimerkiksi Hunselyn, Viton, Pinsentin, Jamesin ja Lefebvren (1996) tutkimus osoitti, että sosiaalisen suotavuuden ilmiön tilastollinen kontrollointi ei muuta naisten ja miesten parisuhdearvioita.

Naisten ja miesten arviot parisuhteen laadusta olivat keskenään samansuuntaisia, toisin sanoen naisten ja miesten arvioimassa parisuhteen laadun tasossa ei ilmennyt eroa. Oletukseni siitä, että avoliitossa olevilla parisuhteen laatu on heikompi kuin avioliitossa olevilla (Brown & Booth, 1996; Kinnunen ym., 2000), sai osittaista tukea: avoliitossa olevat naiset käyttivät aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisukeinoja kuin avioliitossa olevat naiset. Sen sijaan avo- ja avioliitossa olevien miesten parisuhteen laadussa ei ilmennyt eroa. Avo- ja avioliitossa olevien naisten ristiriitojen ratkaisutapojen erot saattavat johtua siitä, että avioliitossa olevat ovat kenties sitoutuneempia parisuhteeseensa kuin avoliitossa elävät, mikä saattaa puolestaan edistää avioituneiden neuvotteluun tähtäävää riitojen sovittelua.

Kuten jo edellä todettiin, parisuhteen kesto ei ollut yhteydessä naisten arvioimaan parisuhteen laatuun, kun taas miehillä parisuhteen kesto ja suhteen laatu olivat toisiinsa yhteydessä siten, että mitä kauemmin miesten parisuhde oli kestänyt, sitä heikommin he sopeutuivat suhteeseensa ja sitä aggressiivisempia ristiriitojen ratkaisutapoja he suhteeseensa käyttivät. Näin ollen tulos on miesten osalta samansuuntainen kuin aiemmissakin poikkileikkaustutkimuksissa (esim. Tolkki-Nikkonen, 1990). Miesten parisuhteen laadun heikkenemistä parisuhteen keston myötä selittänee naisten ja miesten erilaiset tavat arvioida parisuhteensa laatua: kenties miehet arvioivat parisuhdettaan suhteen alkuvaiheessa epärealistisemmin kuin naiset, minkä vuoksi miehet kokevat suhteensa laadun selvästi heikkenevän, kun rakastumisen huuma on mennyt ohi. Toinen mahdollinen selitys liittyy vanhemmuuteen siirtymään (Glenn, 1990) eli tässä tutkimuksessa siihen, että suurimmalla osalla 42-vuotiaista tutkittavista oli lapsia: ehkä lasten syntyminen perheeseen vähentää puolisoitten välistä vuorovaikutusta ja muuttaa puolisoitten rooleja traditionalisempaan suuntaan, ja nämä taas heikentävät arvioita parisuhteensa laadusta. Selitystä on kuitenkin pidetty todennäköisenä erityisesti naisten kohdalla (Glenn, 1990), ja omassa tutkimuksessani parisuhteen laatu heikkeni suhteen keston myötä ainoastaan miehillä.

Ensimmäisessä ja uudessa avioliitossa olevilla parisuhteen laatu erosi jälleen vain miehillä: uudessa avioliitossa olevat miehet sopeutuivat parisuhteeseensa paremmin

kuin ensimmäisessä avioliitossa olevat miehet. Tältä osin tutkimustulokset olivat oletusteni vastaisia, sillä aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että ensimmäisessä avioliitossa olevien sijasta uudessa avioliitossa olevat arvioivat parisuhteensa laadun heikommaksi (Glenn, 1990). Tutkimukseni tulos selittynee kuitenkin juuri parisuhteen kestolla, sillä ensimmäisessä avioliitossa olevien parisuhde oli kestänyt huomattavasti kauemmin kuin uudessa avioliitossa olevien, ja parisuhteen pitkän keston taas havaittiin heikentävän miesten parisuhteen laatua.

Samoin kuin parisuhteen kesto ja uudelleenavioituneisuus, myöskään avioitumisikä ei ollut yhteydessä naisten tekemiin arvioihin parisuhteen laadusta. Tulos ei kuitenkaan vahvistanut aiempien tutkimusten tuloksia, sillä mm. Kinnunen ym. (2000) havaitsivat, että alhainen ikä avioliiton alkaessa on yhteydessä naisten heikkoon parisuhteen laatuun 36-vuotiaana. Miehillä avioitumisikä oli yhteydessä koettuun parisuhdekoheesioon: mitä vanhempi mies oli avioliiton alkaessa, sitä voimakkaampaa oli hänen kokemansa vetovoima puolisoaan kohtaan.

Tuloksia tulkitessa on syytä muistaa, että tutkimus on toteutettu poikittaisasetelmaa käyttäen, mikä taas vaikeuttaa muuttujien välisten syy-seuraus –suhteiden päättelyä. Näin ollen tutkimuksessa on viime kädessä kyse vain ilmiöiden välisistä yhteyksistä. Ei ole siis itsestään selvää, että kokemukset työelämästä vaikuttavat parisuhteen laatuun, vaan myös parisuhteen laadun kokemukset voivat vaikuttaa siihen, miten yksilö kokee työnsä. Lisäksi – kuten edellä jo mainitsin – parisuhteen laadun arviot kerättiin lomakekyselynä, ja tällöin keskeinen kysymys on, kuinka luotettavana itsearviointitietoa voidaan pitää. Parisuhteen laatua ja muita arkaluontoisia aiheita tutkittaessa lomakekyselyn käyttöä voidaan pitää kuitenkin perusteltuna, sillä tällöin erityisesti haastattelun voisi olettaa tuottavan sosiaalisesti suotavaa tietoa. Koska Lapsesta aikuiseksi –seurantatutkimuksen osanottajat ovat olleet tutkimuksessa mukana jo 8-vuotiaasta lähtien, voisi sen olettaa edistävän totuudenmukaista vastaamista.

Myönteisten työkokemusten (työn vaikutusmahdollisuudet, haasteellisuus) tarkastelua kielteisten työn piirteiden ohella voidaan pitää tutkimuksen vahvuutena. Kuten moniroolisuuden vaikutusta selvittäneet tutkimukset osoittavat, myös myönteiset työkokemukset ovat yhteydessä yleiseen perhe-elämän laatuun (Gutek, Repetti, & Silver, 1988; Kauppinen-Toropainen & Kandolin, 1991). Tutkimusotoksen pienuus ja homogeenisuus (kaikki tutkittavat 42-vuotiaita) ovat saattaneet kuitenkin vaikeuttaa tilastollisesti mer-

kitsevien yhteyksien muodostumista. Tutkittavien homogeenisuus rajoittaa myös tulosten yleistettävyyttä eri-ikäiseen aikuisväestöön.

Korkean avioeronneisuuden sekä suomalaisten työ-parisuhde –vuorovaikutusta selvittävien tutkimusten puutteen vuoksi olisi ajankohtaista selvittää, ovatko kokemukset työstä yhteydessä myös parisuhteen pysyvyyteen. Koska on ilmeistä, että parisuhteen toimintaa kuvaavat muuttujat, parisuhteen laatu ja suhteen pysyvyys, ovat keskenään yhteydessä, olisi kiinnostavaa tutkia erityisesti sitä, kulkeeko työn piirteiden ja parisuhdepysyvyyden välinen yhteys parisuhteen laadun kautta. Kielteisten työkokemusten voitaisiinkin olettaa heikentävän parisuhteen laatua ja huonon parisuhteen laadun taas lisäävän eroamisen todennäköisyyttä. Koska tähän tutkimukseen osallistuneet naiset ja miehet eivät olleet keskenään puolisoita, olisi jatkotutkimuksissa myös mielenkiintoista selvittää, eroavatko parisuhteen laadun arviot saman parisuhteen eri osapuolilla.

Jotta luotettavia päätelmiä ilmiöiden välisestä kausaalisuudesta voitaisiin tehdä, on työn ja parisuhteen yhteyksiä selvittävässä tutkimuksessa ilmeinen tarve pitkittäisasetelman käytölle. Myös tutkimukset, jotka keskittyvät vuorovaikutussuhteen vastakkaiseen kausaalisuuntaan eli parisuhteen vaikutuksiin työlle, puuttuvat käytännössä kokonaan. Koska on mahdollista, että kielteiset työkokemukset vaikuttavat vain laadultaan huonoihin parisuhteisiin, olisi pitkittäistutkimuksissa tärkeä kontrolloida parisuhteen laadun lähtötaso. Tutkimuksen toteuttaminen isommalla ja heterogeenisemmalla tutkittavien joukolla voisi myös edistää tilastollisesti merkitsevien yhteyksien löytämistä, ja lisäksi se lisäisi tutkimuksessa saatujen tietojen validiteettia.

Kuten tämä tutkimus osoitti, 42-vuotiaiden parisuhteen laatu ei selittynyt kovinkaan voimakkaasti työn rakenteellisilla ja psykososiaalisilla piirteillä. Työn piirteet selittivät kuitenkin heikkoa yleistä hyvinvointia ja työ-perhe –konfliktia, ja nämä selittivät puolestaan koettua parisuhteen laatua. Vähäisten työn piirteiden ja parisuhteen laadun yhteyksien valossa näyttää siltä, että 42-vuotiaiden usein jo pitkään samassa parisuhteessa eläneiden naisten ja miesten parisuhde ei ole enää niin herkkä ulkoisille työelämän vaikutteille, kuin heidän ollessaan nuorempia. Tässä elämänvaiheessa pikemminkin perheen ja parisuhteen sisäiset piirteet saattavat määrätä parisuhteen laatua. Vaikka työkokemusten vaikutus parisuhteeseen on monien tutkimusten perusteella kiistaton, tämä tutkimus osoitti, että työ on vain yksi monista parisuhteen laatuun yhteydessä olevista tekijöistä.

LÄHTEET

- Barling, J. (1990). *Employment, stress and family functioning*. Chichester: Wiley.
- Barling, J., & MacEwen, K. E. (1992). Linking work experiences to facets of marital functioning. *Journal of Organizational Behavior, 13*, 573-583.
- Barnett, R. C. (1998). Toward a review and reconceptualization of the work/family literature. *Genetic, Social and General Psychology Monographs, 124*, 125-182.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*, 1173-1182.
- Blair, S. L. (1993). Employment, family, and perceptions of marital quality among husbands and wives. *Journal of Family Issues, 14*, 189-212.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family, 62*, 964-980.
- Brennan, R. T., Barnett, R. C., & Gareis, K. C. (2001). When she earns more than he does: A longitudinal study of dual-earner couples. *Journal of Marriage and the Family, 63*, 168-182.
- Brown, S. L., & Booth, A. (1996). Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality. *Journal of Marriage and the Family, 58*, 668-678.
- Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R., & Larson, J. H. (1995). A revision of the Dyadic Adjustment Scale for use with distressed and nondistressed couples: Construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy, 21*, 289-308.
- Buunk, B. P., & van der Eijnden, R. J. J. M. (1997). Perceived prevalence, perceived superiority and relationship satisfaction: Most relationships are good but ours is the best. *Personality and Social Psychology Bulletin, 23*, 219-228.
- Crouter, A. C., Bumpus, M. F., Head, M. R., & McHale, S. M. (2001). Implications of overwork and overload for the quality of men's family relationships. *Journal of Marriage and the Family, 63*, 404-416.
- Elo, A-L., Leppänen, A., Lindström, K., & Ropponen, T. (1990). *TSK: miten käytät työstressikyselyä*. Helsinki: Työterveyslaitos.

- Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1987). The assessment of marital quality: A re-evaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 797-809.
- Frone, M. R., Russell, M., & Cooper, M. L. (1992). Antecedents and outcomes of work-family conflict: Testing a model of the work-family interface. *Journal of Applied Psychology*, 77, 65-78.
- Fyrstén, S., Kinnunen, U., Pitkänen, T., Kinnunen, M-L., & Pulkkinen, L. (painossa). *Kohti keski-ikää: Perhe, työ, terveys ja vapaa-aika keski-ään kynnyksellä*. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja.
- Geurts, S. (2000). *SWING: Survey work-home interference-Nijmegen*. University of Nijmegen. Department of Work and Organizational Psychology.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980s: A critical review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 818-831.
- Goldberg, D. P. (1972). *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. London: Oxford University Press.
- Greenhaus, J. H., Bedeian, A. G., & Mossholder, K. W. (1987). Work experiences, job performance, and feelings of personal and family well-being. *Journal of Vocational Behavior*, 31, 200-215.
- Gutek, B. A., Repetti, R., & Silver, D. (1988). Nonwork roles and stress at work. Teoksessa C. Cooper & R. Payne (toim.), *Causes, coping and consequences of stress at work* (s. 141-174). New York: Wiley.
- Gutek, B. A., Searle, S., & Klepa, L. (1991). Rational versus gender role explanations for work-family conflict. *Journal of Applied Psychology*, 76, 560-568.
- Haavio-Mannila, E. (1984). Perheen ja työn suhde. Teoksessa E. Haavio-Mannila, R. Jallinoja & H. Strandell (toim.), *Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja* (s. 184-202). Juva: WSOY.
- Hughes, D., & Galinsky, E. (1994). Work experiences and marital interactions: Elaborating the complexity of work. *Journal of Organizational Behavior*, 15, 423-438.
- Hughes, D., Galinsky, E., & Morris, A. (1992). The effects of job characteristics on marital quality: Specifying linking mechanisms. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 31-42.
- Hunsely, J., Vito, D., Pinsent, C., James, S., & Lefebvre, M. (1996). Are self-report measures of dyadic relationships influenced by impression management biases? *Journal of Family Psychology*, 10, 322-330.

- Huttunen, J. (1994). Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Virkki (toim.), *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin* (s. 46-66). Porvoo: WSOY.
- Huttunen, J. (2001). *Isänä olemisen uudet suunnat: hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä*. Juva: PS-kustannus.
- Jallinoja, R. (2000). *Perheen aika*. Keuruu: Otava.
- Karasek, R., & Theorell, T. (1990). *Healthy work*. New York: Basic Books.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.
- Kartovaara, L. (1999). Joka toinen avioliitto (sähköpostivastaus asiakkaan kysymykseen). *Hyvinvointikatsaus*, 4, 44-45.
- Kauppinen-Toropainen, K., & Kandolin, I. (1991). Työn ja kodin vaatimusten yhdistäminen. *Työ ja ihminen*, 5, 295-312.
- Kettunen, N., Krats, S., & Kinnunen, U. (1996). Parisuhde ja lasten kasvattaminen. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lapsesta aikuiseksi* (s.74-89). Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kinnunen, U. (1996). Työn ja perheen vuorovaikutus. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lapsesta aikuiseksi* (s. 46-58). Jyväskylä: Atena.
- Kinnunen, U., Koivunen, T., & Mauno, S. (1997). Työn ja perheen vuorovaikutus puolisoitten kokemana. *Psykologia*, 32, 105-115.
- Kinnunen, U., Loikkanen, E., & Mauno, S. (1995a). Työn ja perheen vuorovaikutus naisten ja miesten elämässä. *Psykologia*, 30, 381-389.
- Kinnunen, U., Loikkanen, E., & Mauno, S. (1995b). *Työn ja perheen vuorovaikutus: ongelmien yleisyys, syyt ja seuraukset*. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja, 5.
- Kinnunen, U., & Mauno, S. (1998). Antecedents and outcomes of work-family conflict among employed women and men in Finland. *Human Relations*, 51, 157-177.
- Kinnunen, U., & Pulkkinen, L. (1998). Linking economic stress to marital quality among Finnish marital couples. *Journal of Family Issues*, 19, 705-724.
- Kinnunen, U., Rytönen, O., Miettinen, N., & Pulkkinen, L. (2000). Persoonallisuus ja parisuhde: persoonallisuuden piirteet parisuhteen laadun ja pysyvyyden ennustajina. *Psykologia*, 4, 332-345.

- Kokko, K. (1996). Työttömyys ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lapsesta aikuiseksi* (s. 132-145). Jyväskylä: Atena.
- Lambert, S. J. (1990). Processes linking work and family: A critical review and research agenda. *Human Relations*, 43, 239-257.
- Larson, J. H., Wilson, S. M., & Beley, R. (1994). The impact of job insecurity on marital and family relationships. *Family Relations*, 43, 138-143.
- Lehto, A-M., & Sutela, H. (1998). *Tehokas, tehokkaampi, uupunut. Työolotutkimusten tuloksia 1977-1997*. Tilastokeskus, Työmarkkinat 1998: 12. Helsinki.
- Leiter, M. P., & Durup, M. J. (1996). Work, home and in-between: A longitudinal study of spillover. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 32, 29-47.
- Lennon, M. C., & Rosenfield, S. (1992). Women and mental health: The interaction of job and family conditions. *Journal of Health and Social Behavior*, 33, 316-327.
- MacEwen, K. E., Barling, J., & Kelloway, E. K. (1992). Effects of short-term role overload on marital interactions. *Work and Stress*, 6, 117-126.
- Mauno, S., & Kinnunen, U. (1999). The effects of job stressors on marital satisfaction in Finnish dual-earner couples. *Journal of Organizational Behavior*, 20, 879-895.
- Marin, M. (1994). Perhe ja moraali: vuosisata perhekeskustelua. Teoksessa J. Virkki (toim.), *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin* (s. 10-23). Porvoo: WSOY.
- Milkie, M. A., & Peltola, P. (1999). Playing all the roles: Gender and the work-family balancing act. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 476-490.
- Murray, S. L., & Holmes, J. G. (1997). A leap of faith? Positive illusions in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 586-604.
- Netemeyer, R. G., Boles, J. S., & McMurrian, R. (1996). Development and validation of work-family conflict and family-work conflict scales. *Journal of Applied Psychology*, 81, 400-410.
- Nikander, T. (1997). Katsaus viime vuosien perheellistymiseen Suomessa. *Hyvinvointikatsaus*, 2, 15-20.
- Norton, R. (1983). Measuring marital quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 141-151.
- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J., & Leskinen, E. (1997). *Tutkimusaineiston analyysi*. Porvoo: WSOY.
- Paajanen, P. (2001). *Lapsen vapaa-aika huoltajan silmin. Perhebarometri 2001*. Kat-sauksia E 12/ 2001. Väestöliitto: Väestöntutkimuslaitos.

- Perry-Jenkins, M., Repetti, R. L., & Crouter, A. C. (2000). Work and family in the 1990s. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 981-998.
- Pittman, J. F. (1994). Work/family fit as a mediator of work factors on marital tension: Evidence from the interface of greedy institutions. *Human Relations*, 47, 183-209.
- Presser, H. B. (2000). Nonstandard work schedules and marital instability. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 93-110.
- Repetti, R. L. (1989). Effects of daily workload on subsequent behavior during marital interaction: The roles of social withdrawal and spouse support. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 651-659.
- Rogers, S. J. (1996). Mothers' work hours and marital quality: Variations by family structure and family size. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 606-617.
- Rogers, S. J. (1999). Wives' income and marital quality: Are there reciprocal effects? *Journal of Marriage and the Family*, 61, 123-132.
- Rogers, S. J., & Amato, P. R. (2000). Have changes in gender relations affected marital quality? *Social Forces*, 79, 731-753.
- Savola, L. (2000). *Naiset Suomen työmarkkinoilla 1990-luvulla*. Tilastokeskus, Työmarkkinat 2000: 4, Sukupuolten tasa-arvo 2000: 001. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Spanier, G. B., & Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 825-839.
- Staines, G. L., & Pleck, J. H. (1984). Nonstandard work schedules and family life. *Journal of Applied Psychology*, 69, 515-523.
- Stets, J. E. (1995). Job autonomy and control over one's spouse: A compensatory process. *Journal of Health and Social Behavior*, 36, 244-258.
- Straus, M. A., & Hamby, S. L. (1996). The revised conflict tactics scales (CTS2). *Journal of Family Issues*, 17, 283-317.
- Suomen kielen perussanakirja* (1992). Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja, 55. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Tilastokeskus (2000a). *Perheet 1999*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Tilastokeskus (2000b). *Väestömuutokset 1999*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Tolkki-Nikkonen, M. (1985). *Parisuhde tutkimuksen kohteena*. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Julkaisusarja B: 15.

- Tolkki-Nikkonen, M. (1990). *Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen?* Helsinki: Painokaari Oy.
- Vaillant, C. O., & Vaillant, G. E. (1993). Is the U-curve of marital satisfaction an illusion? A 40-year study of marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 230-239.
- Voydanoff, P. (1988). Work role characteristics, family structure demands, and work/family conflict. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 749-761.